

Lietuviai

The Lithuanian Semi-Weekly Newspaper. Authorized by EUCOM/HQ Civil Affairs Division. Authorization No. UNDP 203. Publisher: A. L. A. K. U. N. A. S., (13b) Memmingen, Postfach 2. Circulation: 9,000. Printer: Dietrich & Schuster, Memmingen, Schranneplatz 6. Atsak. redaktorius-leidėjas A. L. A. K. U. N. A. S., vyr. redaktorius V. Meškauskas, redaktorius J. P. Paūkalis. Redakcijos ir Administracijos adresas: (13b) Memmingen, Postfach 2, Tel. 2677. Laikraštis eina dukart savaitėje. Paskiro Nr. kaina 0,40 DM. Prenumeratos kaina Vokietijoje 3,— DM, užsakai užsieniu 4,— DM mėnesiui.

Nr. 24/25

1949. X. 14.

Dvi svarbios JAV diplomatų konferencijos

Londonas (Exchange). S. m. spalio 24 d. Londone šaukiama konferencija, kurioje dalyvaus JAV diplomatiniai atstovai iš visų sovietinio bloko valstybių, o taip pat užsienio reikalų ministerijos Rytų Europos ekspertai. Prisiminus paskutinius įvykius Jugoslavijoje ir Čekoslovakijoje, šioji konferencija įgyja dar didesnę reikšmę. Gaunasi išpūdis, jog JAV vyriausybė yra pasiryžusi į sovietų atominės bombos išsigijimą atsakyti savo politikos Sovietų Sąjungos atžvilgiu sugrįžtinimu.

Beveik tuo pačiu metu Paryžiuje šaukiama kita JAV diplomatų konferencija. Joje numatoma JAV pasiuntinių Londone, Paryžiuje, Maskvoje ir Romoje dalyvavimas. Laukiama taip pat aukštojo komisaro McCloy iš Vokietijos. Šiai konferencijai pripažįstama daugiau informacinė reikšmė.

Prancūzija dar be vyriausybės

MOCHUI STINGA 4 BALSŪ

Paryžius (FR). Vyriausybės krizė Prancūzijoje tebesitęsia. Socialistas Jules Mochas, kuriam prezidentas Auriolis buvo pavėdęs „informacinę misiją“, šokių tokių rezultatų pasiekė. Pastarųjų dienų pasitarimuose su ligšiolinės koalicijos partijų atstovais jam pavyko šiek tiek suderinti partijų nuomones ir bendrais bruožais paruošti programą, kuri įgalintų koalicijos bendradarbiavimą. Tačiau kai kuriems Mocho pasiūlymams, pvz., numūsti kai kurių kasdieninio reikalavimo prekių kainas ir pridėti 3.000 frankų priedą tiems darbininkams, kurie per mėnesį neuždirba 15.000 frankų, dešimties ligšiolinės koalicijos sparnas smarkiai priešinasi. Jie bijosi, kad šie priedai, kurie sudaryti apie 80 mil. frankų, atneštų naujus infliacijos pavojus. Be to, pareiškė, kad draugai eventualiai „sąžiningai išstirtų“ naujus Mocho pasiūlymus.

Pirmadienio vakare Mochas prez. Auriolį

Evakuacija iš Kantonu

Kantonas (UP). Komunistų rankose atsėdurus abiem svarbiems strateginiams punktais Kungongui ir Hengyangui, tautinės Kinijos vyriausybė nutarė iš Kantonu evakuotis ir užsienio diplomatinėms atstovybėms nurodė, kad jos taip pat persikeltų į naują laikinę sostinę Cunkingą.

Iš Kantonu buvo pasitraukta, gausėjant pranešimams iš fronto, kad raudonosios ofenzivos jau nebeįmanoma sulaukyti, ir kai kuriose vietose komunistų kariuomenė yra tik 50 km atstu nuo Kantonu.

Vienas tautinės vyriausybės karinis informatorius pareiškė, kad Fukieno provincijoje, tarp Jingtako ir Jungjyno, taip pat vykstančios sunkios kovos.

L. e. prezidento pareigas Licungjenas pirmadienį gavo prez. Trumano sveikinimą kuomingtanu revoliucijos sukakties proga. Iš to kai kurie stebėtojai išveda, kad JAV dar nėra galutinai atsisakiusios teikti pagalbą tautinei Kinijai. Diena anksčiau jis tarėsi su Čiangkaišeku, kuris buvo atvykęs į Kantoną. Spėjama, kad buvę nutarta Kantoną komunistams užleisti be kovos.

I Cunkingą evakuojamos vyriausybės įstaigos, ten savo darbą pradės spalio 20 d. Tačiau didžioji vyriausybės dalis bus perkelta tiesiog į Formozos salą. Užsienio karinių stebėtojų sluogsnuose manoma, kad Kinijos komunistai, turėdami pakankamai laivų, lėktuvų ir propagandos ginklų, dar šiais metais pradės pulti Formozą.

Paryžiaus pasiuntinys atsimetė

Paryžius (UP). Kinijos pasiuntinys pirmadienį pasiskelbė nutraukiant visus ryšius su tautine Kinija ir pripažįstanti Mao-cetungo vyriausybę. Keletas pasiuntinys narių, nepaklausiusių šio atsimetimo, buvo išpareigoti atleisti. Prancūzijos užs. reik. min. informatorius pareiškė, kad visi atsimetusių pasiuntinys nariai savo diplomatinę privilegijų netenka. Tačiau kaip privatūs asmenys jie gali likti Prancūzijoje.

Sena giesmė

Bonna (UP). Grupė Vak. Vokietijos parlamento narių įteikė pasiūlymą, kad Vak. Vokietijos himnu būtų vėl pripažinta „Deutschland Deutschland über alles“. Po pasiūlymu pasirašė dalis CDU/CSU atstovų, neofašistinė DRP ir 1 nepriklausomas atstovas, kuris pasitraukė iš katalikų eklezijos, kai jo vyresnybė įsakė nesimaišyti į politinį gyvenimą.

Demokratijos priešingybė - laisvės išniekinimas

Berlyno politinė komedija

Praėjusios savaitės penktadienį Berlyne prasidėjo seniai lauktos ir nė kiek nebestebinančios komedijos vaidinimas. Pagal Maskvos diktatą susirinko vad. rytinės zonos liaudies taryba ir pasiskelbė visos Vokietijos („demokratinės respublikos“) laikiniu parlamentu.

Laikinojo parlamento pirmininku išrinktas Saksonijos teisingumo ministeris Dieckmannas (LDP, bet šia proga tebūna leista pastebėti, jog rytinėje zonoje visos partijos, kaip jos besivadintų, praktiškai yra vienas ir tas pats Kremliaus sulankstytas garsiakalbis). Pagal priimtą laikinosios vyriausybės įstatymą sudaroma viso 18 ministerijų, kurių trys (informacijos, reparacijų ir kontrolės) atitenka trims ministerijoms pirm-ko pavadotojams. Iš kitų ministerijų numatyta: užsienio reikalų, vidaus, planavimo, finansų, pramonės, užsienio prekybos ir kt. Numatomą ministrų sąrašą buvome pateikę jau praėjus

Vėl linksniuojamas Berlynas

Proklamavus rytinės Vokietijos vyriausybę su sostine Berlynu, Sovietai tuojau pasistengė iš Berlyno iškraustyti savo centrinę komendantūrą ir pažadėjo, kaip nurodo Reuteris, visą sovietų kariuomenės igulą, kuri susidedanti iš 3.000 vyrų, iš Berlyno perkelti į Potsdamą ir kitus rytinės zonos miestus. Rytinės zonos vyriausybė, vadovaudamasi tuo sovietų pavzdžiu, netrukus kreipsiantis ir į visas tris vakarines valstybes, kad ir šios atitrauktų savo okupacines kariuomenes iš Berlyno.

Ryšium su tuo, pastebi Exchange žinių agentūra, bet kurie bandymai paskatinti Vakarų Sąjungininkams iš Berlyno pasitraukti Londone, Paryžiuje ir Washingtone sutiks tik pasipriešinimą, nes teigiamu atveju sovietinės zonos viduryje esąs miestas būtų be nieko kito išduotas rusams.

Pieckas - rytinės respublikos prezidentas

Antrasis komedijos veiksmas įvyko praėjusį antradienį, kada jau bendro posėdžio susirinko ir laikinasis parlamentas ir tuo pačiu būdu sudarytas laikinasis senatas. Priešingai ankstyvesniems spėjoliams, pagal kuriuos šis postas turėjo atitekti prof. H. Kastneriui, staiga vienu balsu, neišsitačius nė vieno kito kandidato, SED pirmininkas Wilhelmas Pieckas.

Kaip sovietinėje santvarkoje tokiais atvejais būtina, vos spėjus paskelbti Piecko išrinkimą prezidentu, tuojau iš visų keturiolikos Berlyno rytinio sektoriaus aikščių atsukabėjo vėliavomis ir transporentais apsikabė demonstrantai sveikinti naujojo prezidento. Toliau: kalbos, sveikinimai, padėtiniai ir t. t.

Prezidento rinkimų išvakarėse sovietų karinės valdžios virš-kas gen. Čuikovas

buvo suruošęs vadovaujantiems rytinės Vokietijos vokiečiams priėmimą. Čia dalyvavęs minist. pirm-kas Grotewohlis pareiškė, jo vyriausybė pripažįstanti vokiečiams uždėtus reparacijų įpareigojimus ir dirbsianti grynai pagal Potsdamo susitarimo nustatus.

Dalį administracijos sovietai perleidią

Ta pačia proga gen. Čuikovas pranešė, kad nuo šiol dalis administracinių funkcijų kurias ėjo sovietinė karo vadovybė, perleidią „demokratinės Vokietijos respublikos vyriausybei“. Sovietų karinės valdžios vietoje būsianti palikta tik sovietų kontrolės komisija, kurios uždavinys esąs stebėti, kad vokiečiai pildytų Potsdamo ir kitus keturių sąjungininkų nutarimus vokiečių atžvilgiu. Smulkesnis sovietų kontrolinės komisijos ir vokiečių administracijos kompetencijos aptarimas betgi atidedas kiek vėlesniai laikai.

O vis dėlto marionetė lieka marionete

Abu viceprejerai (Hermannas Kastneris ir Otto Nuschke), prieš tokią tapdam, viešai pasisakė už bendradarbiavimą su Bonnos vyriausybe. Bonnos politiniai sluogsniai rytinės zonos vyriausybės proklamavimą sutiko šalta, ypačiai pabrėždami, kad ji esanti okupacinės pajėgos diktatas, neturįs įgaliojimų iš pačios atstovaujamos zonos vokiečių, tuo labiau visos Vokietijos gyventojų pasitikėjimo.

Berlyno vakarinį sektorių gyventojai ruošia masines demonstracijas, rytinės zonos liaudies tarybos nutarimus laikydami nelegaliais ir prašydami kaip galint greičiau vakarinis Berlyno sektorius įjungti dvyliktojiu kraštu ir vakarines Vokietijos sąjungą, o Vokietijos vyriausybę iš Bonnos perkelti į Berlyną.

Bet bene teisingiausiai naujai iškepto- sios Vokietijos vyriausybės charakteristiką bus pateikęs britų „darbiečių oficiozas „Daily Herald“, sakydamas: „Rytų Vokietijos laisvė bus tokia laisvė, kokia naudojasi Lenkija, Čekoslovakija arba Rumunija. Naujoji rytinės Vokietijos vyriausybė tėra tik demokratinės priešingybės, laisvės išniekinimas ir valstybės parodija“.

Masiniai areštai Čekoslovakijoje

„ATEINANČIAIS MĖNESIAIS NURIEDĖS DAUG VADOVAUJANČIŲ GALVŲ“

Praha. Reuteris pranešė, kad praėjusios savaitės ketvirtadienio vakarą Čekoslovakijoje buvo kontroliuojamas visas judėjimas keliais ir geležinkeliais į Prahą ir iš jos. Policija tuo metu tikrinusi visą miestą, dariusi kratas ir areštavusi didelį skaičių žmonių. Tiesą sakant, keliai buvę saugomi jau visą savaitę anksčiau ir kuone kiekvienas keleivis turėdavo susigrįždamas savo tapatybę įrodyti.

Patikimi šaltiniai nusako, kad areštų banga tęsiasi ir toliau. Daugelis žmonių, kuriuos apklausinėjo užsienio spaudos agentūrų korespondentai, pareiškė, kad jie esą įspėti „daug nekalbėti“. Kas iš tikru-

jų tomis dienomis Čekoslovakijoje įvykę, tuo tarpu dar esą sunku įsivaizduoti. Tačiau nebuvę išvengta ir susidūrimų bei susišaudymų. Daugelis aukštųjų valdininkų įvairiose ministerijose esą jau areštuoti. Visa kalba už tai, kad jau prasidėjęs „pagrindinis valymas“. Policija sulaukusi šimtus asmenų, kurie tik buvę kiek įtariamai, jog jie gali būti neištikimi raudonajam režimui.

Iš oficialiosios pusės tebeišlaikoma didžiausia tyla, tačiau ministerijose, kur areštuota ne vieną skyriaus viršininkas, vykdoma smarkiai griežiantis „valymas“, kurio negalima lyginti su šiaip jau komunistiniuose kraštuose nuolat praktikuojamais areštais.

Paskutinėmis žiniomis, areštų banga ne tik nemazėjanti, bet nusidriekianti per visą kraštą. Prahėje esą areštuota jau iki 5.000 žmonių, gi visame krašte areštuotųjų priskaičiuojama iki 40.000, praneša UP.

Paslaptingiems šūviams Čekoslovakijoje, apie kuriuos mūsų jau buvo pranešta praėjusį kartą („Lietuvio“ Nr. 23), Londone pripažįstama didelė reikšmė. „Exchange“ agentūra iš Londono ryšium su areštais Čekoslovakijoje samprotauja, kad kominformui ištikimą Čekoslovakijos komunistų partijos viršūnę sudaro vos keletas žmonių: partijos sekretorius Rudolfas Slansky, jo pavad. Friedrichas Geminderis, krašto apsaugos ministeris Swoboda ir viceprejeras Sirokys, bet jie oficialiąją vadovybę tegalėtų nušalinti tik su neabejotiniais sunkumais, nors šiai ir būtų kas prikišti. Pz. prezidentas Gottwaldas 1948 m. pavasarį ilgokai protestavęs prieš Tito išstūmimą. Premjeras Zapotockys esąs ištartinas, nes jis esąs ne Maskvos gaminy, o Čekoslovakijoje išaugęs prof. sąjungų vadovas, kaip ir Rajkas. Užs. reikalų ministeris Clementis nepatikimas, kadangi jį šio karo metu buvęs Anglijoje. Spaudos šefas Klingingeris jau esąs areštuotas, o vidaus reikalų ministeris Nosekas nušalintas iš policijos vadovybės pareigų.

Pabrėžiama ir toji aplinkybė, kad Čekoslovakija buvusi vienintelė satelitinė valstybė, kuri draugiškumo pakta su Jugoslavija nutraukusi visa savaitę vėliau, kaip buvę reikalaujama, ir kad premjeras Gottwaldas gegužės mėn. įvykusiame komunistų kongrese nė puse žodžio neužsiminęs apie Titą ir jo režimą. Todėl ateinančiais mėnesiais laukiama pagrindinio komunistų partijos valymo Čekoslovakijoje, kur „nuriėdės daugelis dabar vadovaujančių galvų“.

painformavo apie savo „informacinės misijos“ rezultatus. Jis pranešė, kad trys didžiosios „trečiosios jėgos“ partijos — socialistai, radikalsocialistai ir MRP — jo programą priėmusios. Trys gi nuosaikiosios dešiniųjų grupės, ligi šiol taip pat priklausiusios koalicijai, jo pasiūlymus „tmetusios. Auriolis pats bandė dešiniųjų partijų politikos paveikti, kad jie priimtų Mocho atlyginimų ir kainų programą. Antradienį jis galutinai padėdė Mochui sudaryti naująją vyriausybę. Tačiau Mochas pareiškė, kad jis prezidentas vėliau galutinai painformuosias, ar šį pasiūlymą priims.

Iš dabartinės situacijos reikia daryti išvadą, kad 307 parlamento atstovai Mochui pareiškė pasitikėjimą. Tačiau pasitikėjimui gauti reikią 311 balsų. Mochas dabar bando vieną iš trijų mažųjų dešiniųjų grupių paveikti, kad ji pritarėtų jo programai, ir jis galėtų gauti trūkstantus balsus.

Padėtis tebėra gana komplikauta, ypač po Reynaud, kurį Mochas numato finansų ministru, pareiškimo. Be to, radikalsocialistai labai nenori vyriausybės priešakyje matyti socialistą. Kai kurios dešiniųjų grupės dar labiau komplikuoja padėtį, reikalaujamos gražinti senąją departamentų rinkimų sistemą, tai siedamos su naujosios vyriausybės sudarymu.

Komunistai dabartinę vyriausybės krizę išnaudoja propagandos kampanijai. Tačiau šiaurės Prancūzijos kasyklose ir Lillio bei Mülhauseno tekstilėje prasidėję streikai ligi šiol plačiau neišsiplėtė. Šiauriniuose departamentuose streikuoja apie 7.000 angliakasių. Didžiajai darbininkų masei komunistinės CGT parolės yra jau nusibodusios.

Aiškėja „Dongo turtų“ paslaptis

Roma (Tat). 1945 m. pavasarį, drauge su Mussolinio nužudymu, dingo fašistinės Italijos išdas. Buvo skelbiama, kad jį Mussolinio palydovai nuskandinę ežere prie Dongo. Tačiau šiomis dienomis galutinai baigta Dongo įvykių kvota. Jos eiga charakteringa visam pokariamam Italijos gyvenimui. Kol kraštutiniosios kairiųjų partijos turėjo didesnę galią, kvotos jokių būdu nebuvo įmanoma pastūmėti pirmyn. Ir tik prieš pusantų metų šį reikalą pavyko iš naujo išjudinti, o šiomis dienomis Milano apeliacinis teismas baigė šį sunkų darbą, suregagudamas didžiulį kaltinamąjį aktą.

Svarbiausias kaltinamasis yra buv. komunistų atstovas Dante Gorrieri. Jis drauge kaltinamas partizanų Bianchi ir Gianna nužudymu. Abi moterys, kaip ir partizanų vad-das Neri, buvo pašalintos todėl, kad dingtų pavojingiausieji „Dongo turtų“ dingimo liudininkai.

„Dongo turtus“ Dante Gorrieri ir jo draugai pagrobė iš Italijos valstybės ir perdavė komunistų partijai, dalį jų, žinoma, pasilikdami sau.

Tikslų duomenų apie partizanų konfiskuotų „Dongo turtų“ dydį stinga. Buv. prefekto Gatti (Mussolinio priv. sekretoriaus) liudijimu, šie turtai siekia kelių milijardų litų vertę.

Turtai susidėjo iš Salo vyriausybės specialaus fondo (be kita ko, 66 kg aukso, 150 sv. aukso sterlingų, 147.000 šveicarų frankų ir 16 mil. prancūzų frankų), pinigų, kuriuos pas save turėjo Mussolinis ir jo palydai, Claros Petacci papuošalų bei sumų, kurias saugojo jos brolis Marcello.

Kolektyvinė komunistų partijos kaltė, tiek nužudant nepatogius liudininkus, tiek pavagiant „Dongo turtus“, yra dokumentais įrodyta.

Tie, kurie savo laiką, patikėję, kad konfiskacija buvo rimta, Dongo surašė specialų protokolą, jį įtraukdami atskiras vertybes, ir tą protokolą pasirašė, buvo netrukus nustumti į šalį arba — jei perdaug žinojo — nužudyti. Protokolo nerasta nė vieno egzemplioriaus. Vienas prie minimo protokolo prisegtas pareiškimas sakė, kad konfiskuotąsias vertybes buvę vienu balsu nutarta perduoti komunistų partijai. Ir vėliau pašalintas Neri tą pareiškimą pasirašė, supradasmas tačiau, kad partija laikoma patikėtinu, kuris turtą vėliau turįs perduoti teisėtai vyriausybei.

Vietoj to, Togliatti partija milijoninius turtus sau pasilaikė, jų pagalba susiorganizuodama savo „aparata“, įsirengdama Romos „raudonuosius rūmus“ (partijos centro būstinė) ir finansuodama propagandos kampanijas. Neaišku dar, ar į šį reikalą yra įpinioti ir patys komunistų šulai — Togliatti ir Longo. Teisingumo įstaigos stengiasi gauti leidimą iškviesti Valteri Audisio — Mussolinio ir Claros Petacci budelį bei svarbiausią Dongo įvykių kaltininką. Tačiau pirma turi atstovų rūmai išspręsti Audisio imuniteto atšaukimo klausimą.

Įdomu, ar po „Dongo turtų“ bylos bus teisiami Claros Petacci ir kitų „komunistinės teisės“ aukų likvidatoriai.

Šio dvigubo Nr. kaina 75 Pf.

Šią savaitę

NEHRUS ATVYKO WASHINGTONAN

Washingtonas (USIS). Indijos min. pirm. Panditas Javaharlalas Nehrus lankėsi Londone, kur buvo priimtas D. Britanijos premjero Attlee. Trečiądienį jis specialiu prez. Trumano lėktuvu atskrido į Washingtoną, kur jį pasitiko pats prez. Trumanas. — Nehrus Jungtinėse Valstybėse viešės keturias savaites.

AUSTRIJOJE LIEKA KOALICIJA

Viena (UP). Šu įtempimu lauktų skemadienį įvykusių antrųjų pokarinių rinkimų rezultatai Austrijos liaudies partijai (krikšč. demokr.) neatnešė absoliutines persvaros, kaip 1945 m., tačiau ši partija ir toliau su 77 vietomis liko stipriausia. Antroji, 10 vietų atsilikusi, eina socialdemokratų partija (67 v.). Šių rinkimų metu netikėtai iškilo naujas „nepriklausomųjų susivienijimas“, liaudies partijos ir socialistų sąskaiton laimėdamas 16 vietų. Komunistai, nors ir gavo 1 vieta daugiau (turės 5 v.), tačiau ir toliau bet kokio vaidmens neavids. — Rinkimai, kuriuose dalyvavo 90% turinčiųjų teisę balsuoti, praėjo, palyginti, ramiai.

Senajai vyriausybei pagal konstituciją atsistatydinus, naujoji vyriausybė sudaryt pavesta ligšioliniam kancleriui Dr. Figliui. Naujoji vyriausybė bus taip pat koalicinė, ligi šiol dar neaišku, ar į liaudies partijos ir socialistų koaliciją bus kviestas ir ne-nacistinis „nepriklausomųjų susivienijimas“.

KOMUNISTŲ PRAILAIMEJIMAS NORVEGIJOJE

Oslo (BBC). Pirmadienį įvykusieji Norvegijos parlamento rinkimai atnešė ryškų darbo partijos laimėjimą. Nors balsų skaičiavimas galutinai dar nėra baigtas, tačiau jau aišku, kad tauta pareiškė pasitikėjimą Gerhardeno vyriausybei. Ligi šiol turimais duomenimis, darbiečiai naujame parlamente laimėjo 6 naujas vietas. Tuo būdu, iš 150 vietų parlamente jie turės 82 (ankščiau — 76). Komunistai vietoj 11 vietų tegaus tik 3. Kitos partijos išlaikė maždaug tą patį vietų santykį.

JAV NEPRIPAŽINS

Washingtonas (BBC). Trečiądienį įvyksioje spaudos konferencijoje užs. reik. min. Achesonas paskelbė JAV vyriausybės nuomonę Vokietijos sovietinės zonos vyriausybės sudarymo klausimu. Jo žodžiais, vokiečių komunistinė vyriausybė yra pagal Maskvos direktyvas sudaryta senais komunistų metodais, neatsiklausiant gyventojų nuomonės, be rinkimų. Tokia vyriausybė negali kalbėti visos sovietinės zonos, o juo labiau visos Vokietijos gyventojų vardu. Todėl JAV ir toliau rems tikrai Bonnos vyriausybę. Toliau Achesonas savo pareiškime paliečia kai kurių valstybių įteiktus protestus dėl Bonnos vyriausybės sudarymo. Jis pabrėžė, kad tos valstybės pačios neturinčios jį tautas atstovaujančių vyriausybų, todėl neturinčios ir teisės kritikuoti Vak. Vokietijos vyriausybės sudarymą.

D. BRITANIJA ATMETĖ SOVIETŲ NOTA

Londonas (Reuteris). D. Britanijos vyriausybė atmetė spalio 2 d. įteiktą sovietų protestą dėl Vak. Vokietijos federacijos vyriausybės sudarymo. Britų atsakymą sudaro penki punktai, kuriais rusų kaltinimai atremiami. D. Britanijos vyriausybė ta proga pabrėžia, kad ji yra linkusi bendradarbiauti su kitais sąjungininkais, jei jie Vokietijos susivienijimo sieks taikiu keliu. Jeigu kai kurių

GRAIKIJOS PROTESTAS

Atėnai (BBC). Graikijos vyriausybė įteikė Sov. Sąjungai protestą prieš jos piliečių grobimus ir deportacijas.

PLEBISCITAS DĖL KARALIAUS GRĮZIMO

Bruselis (dpa). Belgijos senato teisinė ir vidaus politikos komisijos antradienį priėmė įstatymo projektą, pagal kurį karaliaus grįžimo klausimas turės būti išspręstas tautos atskliausimu keliu. Senatas šį įstatymo projektą svarstys spalio 25 d.

ITALIJA BE LAIKRAŠČIŲ

Roma (AP). Daugely Italijos vietų paskutinėmis dienomis neišėjo laikraščiai, nes 25.000 spaustuvininkų pradėjo streiką, reikalaudami padidinti atlyginimus. Romoje išėnas tik „Osservatore Romano“ — Vatikano laikraštis.

LIETUVIŲ KALBOS SENUMAS IR JAUNATVĖ

Atgimstančiai tautai reikia pirmiausia pačiam sau įrodyti savo aukštą dvasines vertybes, savo teisę į egzistenciją, ir tik vėliau jų pagalba ugdyti tautinę sąmonę, kuri yra būtina prielaida valstybinės minties susiformavimui. Tokiomis tautinėmis vertybėmis, savo rūšies idėjas-forces „Aušros“ laikais buvo mums garbinga mūsų semolių praeitis, nepaprastas mūsų kalbos ir mūsų liaudies meno senumas ir turtingumas. Šie galingi mitai, daug patarnavę lietuvių tautos ir valstybės atsikūrimui, — jeigu jie buvo būtini mūsų tautos vaikystėje, dažnai gali pasirodyti žalingi brandimo metais, kada ateitis gali būti teisingai grindžiama tiktais aiškiais, iš grynos realybės paimtais, tautinės sąmonės elementais. Senosios, keletos jūrų plaukamos, Lietuvos idėja gali būti — ir ne kartą jau buvo — kliūtimi pozityviai valstybinę politiką formuluojant. Liaudies meno beatodairinis garbinimas dažnai trukdo tikrosios lietuviškos kultūros, kuri bus tikrai individualiai sukurtų vertybių sintezė, susidarymui. Kalbos senumo ir turtingumo mitas gali pasirodyti nei kiek nemažiau žalingu: būdami per daug tikri jos turtingumu, mes galime praleisti progą atlikti joje kai kurias esmines pataisas, suteikti jos evoliucijai tokią kryptį, kuri padarytų ją precizišku ir lankščiu irankiu lietuviškosios civilizacijos formavimui. Neturėdamas jokių tamsių kėslų griauti lietuviškas tautines vertybes, šių eilučių autorius, atvirksčiai, norėtų viena kita mintimi prisidėti prie lietuviškos sąmonės problematikos išryškkinimo.

Išsitarė dėl lietuvių kalbos senovės ir jos turtų daugiausiai verčia praktiškas šios tazės taikymas gyvenime, pasireiškęs neginčytina ir visuotinė „lietuvinimo“ akcija, pasiekiančia (per tikrai juokingus purvabridžius ir paplūdimus su **Gaullemis** ir **Satrémis**) kvalifikuoto nekultūringumo ribas.

Kalba yra socialinis faktas, ją vartojančios socialinės grupės irankis ir viso visuomenės gyvenimo atspindys. Aišku, kad kalbos žodnio turtingumas ar skurdumas yra visuomenės išsivystymo, tiek ekonominė, tiek moralinė prasme, ir jos socialinės diferenciacijos funkcijoje. Kalbėti apie lietuvių kalbos turtingumą „Aušros“ laikais ar net ir šandien reikiama nei daugiau nei kaip teigti, kad lietuvių kalba yra ypatingai turtinga žodžiais, niuansuotai

LKF Apygarda Australijoje

Pirmoji Lietuvių Kultūros Fondo apygarda oficialiai susiorganizuavo Australijoje. Tuo būdu, Australijos lietuvių bendruomenėje, be jau ankščiau veikusių Australijos Lietuvių Draugijos ir Sv. Kazimiero D-jos, įsisteino ir Lietuvių Kultūros Fondas.

Pažymėtina, kad Australijos lietuviai, turėdami ne kiek negeresnes kultūrinė veikią sąlygas, negu į kitus kraštus emigravusieji, pirmieji suskato LKF apygardą suorganizuoti, o tuo tarpu kitur įsikūrusieji to padaryti dar nesugebėjo. Dėl didelių atstumo negalėdami susausti visuotinio narių suvažiavimo, kaip tai numato statusas, Australijos lietuviai ir čia rado išeitį: rinkimai buvo įvykdyti korespondencijos keliu.

Į pirmąją LKF Australijos apygardos valdybą išrinkti: J. Glušauskas, G. Zemkalis ir A. Rūkštėlė. Revizijos komisija: Vyt. Zemkalis, O. Matulionytė ir Pr. Matuikas. (AL)

Pulgis Andriusis

Kelionė į bepročių namus ⑥

Apsiausties stovis ėmė išgalioti ne tik mūsų mažame butelyje, bet ir visame koridoriuje, po to persimetė į abudu aukštus, paskui buvo perkeltas į kaimyninius namus, o dar po kelių minučių išsiplėtė ir visoje gatvėje. Mūsų berniukas su mažaisiais Erichais, Raineriais ir Peteriais ėmė mainikauti lektuvais, mašinos ir kitais mechaniniais įrengimais, mergaitės, likviduodamos lėlių garderobus, ir transporto priemonės, vedė derybas su mažosiomis Sigridėmis, Sarlotėmis ir Mausėmis. Jaunais šeimininkas, ramus 100-procentinis švabas, stalių dirbtuves savininkas atnešė seniau užsakytas dėzes knygoms ir patalynei, pokšėjo su plaktuku, varė sraigtus, ardė ir vėl kalė. Mūsų ištikima buvo kaimynė, aukso žmogus, atnešė mums puikų lagaminą ir, apsišarsojus, padovanojo jį mums, o jaunojo šeimininko žmona, per dvejus metus pasidariusi savo žmogum, taip pat atitėpė odinį čemodaną drabužiams, prašydama jį priimti kaip atminimą. Sėdėjo jį giminė, pasirengę padėti mums, nors tokią daugybę žmonių nebuvo darbo: virė mums pietus, darė kelionėi buterbrodus, tvarkė suverstus kambarius, nešėjo virvagalius iš vieno kampo į kitą, dėliojo niekniukius iš kentės į kertę, kad po to vėl pradėtų iš naujo.

Ir viso to sujudimo metu mes pamatėme tai, ko niekada nesitikėjome iš ramų švabų: akyse ašaras!

Taip pat pastebėjome mums visai priešingą

reiškiančiais pojūtinį ir jausminį gyvenimo aspektus. Tai tezę, kuri dar reikalinga įrodymo, ir mums nėra žinomas nei vienas lietuvių kalbininko mokslinis veikalas šia tema. Tai, galų gale, ir labai sunkiai išrodomas dalykas, nes šios rūšies palyginamųjų įvairių kalbų studijų galima gal ir laukti, bet ne ankščiau, kaip po kokių penkiasdešimt metų. Ir atvirksčiai, iš paviršiaus pasižiūrėjus, gali atrodyti, kad tokia, pavyzdžiui, prancūzų tauta, per kelis amžius turėjusi savą rafinuotą aristokratiją, susirūpinusia vien tik jutulinio ir jausminio pasaulio puoselėjimu, a priori privalėtų turėti turtingesnę šios srities žodyną, negu lietuvių baudžiauninkų tauta. Iš kitos pusės lietuvių tauta gali turėti turtingą žodyną srityse, atitinkančiose jos ekonominę ir socialinį gyvenimo būdą: žemdirbystėje, miškų ir laukų, floros ir faunos terminologijoje. Kiekvienas, nors truputį pagalvojęs apie civilizuoto visu-

Vytautas Karosas

Poilsis ant laiptu

Tai kas, kad pavargau, beidsams sunkų žemės kelią,
 Aš ilgo poilsio neiškau ir nemėgstu.
 Tai kas, kad man krūtine skauda, žaizdos kojas gelia,
 Vis tiek pakilsiu ryt, aušrinei dar nebrėkstant.

Ir kaip nustebęs, manęs čia neberadus, saulė,
 Veltui ji bokstan kils, veltui dairysis,
 Paliksiu laiptus šiuos, kaip viską šiam pasauliui,
 Ir niekad, niekad paislėt nebesugrįšiu ...

meninio gyvenimo komplikuočius, supras, kokį siaurą buities sektorių tegali apimti mūsų kuone ištisai tik žodinės tradicijos keliu paveldėtas žodynas. Tačiau net ir šioje siauroje srityje ne viskas dar yra taip „lietuviška“, kaip to pageidautų naiviai suprasto lietuviškumo egzogeitai: atsitiktinai ir tik paviršutiniškai dirstelėjus į tokio, pavyzdžiui, vežimo terminologiją (o jo reikšmė žemės ūkyje, manau, nediskutuotina), teko nustebti labai žymiu tiek vokiškų, tiek slaviskų terminų skaičiumi. — Lietuviškoji civilizacijos kalba tėra dar tik kūrimosi stadijoje, dešimtys tūkstančių žodžių yra pagaminti arba pasiskolinti nuo „Aušros“ laikų, šimtai ir tūkstančiai žodžių, ačiū Dievui, kismet, papildė lietuvišką žodyną, ir jie bus ateityje liudininkais mūsų kartos nuolatinio pažangos siekimo. Paradoksiškai galima būtų pasakyti, kad 1949 metų lietuvių miestietis — arba inteligentas, kaip mėgstama vadintis — gyvena ir socialiniai bendrauja sąvokomis ir žodžiais, didžiąja dalimi sukurtais jo tėvo ar, geriausiu atveju, jo senelio kartos. Štai kad ir šių eilučių autorius, rašas straipsnį *į tautinės srovės kultūrinį žurnalą**, kuriame bendradarbiauja žymūs rašytojai, mokslininkai ir kultūrininkai — autorius, nors ir nebūdamas specialistas, norėtų teigti, kad devyniasdešimt procentų jo šiame sakinyje pabrauktų žodžių tikrai neturi nei šimto metų amžiaus ir yra prasmės arba formos naujadarai. O tai jau daug pasako apie mūsų kalbos turtingumą šio senos.

Zinoma, juokinga būtų ginčytis, kad lietuvių kalba — viena iš seniausių indoeuropiečių prokalbės atskalų, kad ji „gimininga sanskrito kalbai“ ir tt. Senumas, tradic-

* Šis straipsnis buvo rašytas „Vilties“ žurnalu.

jos yra gražūs dalykai. Tačiau tai yra kapitalas, kuris neneša palūkanų. Tai jaunamartės pasoga, kuri, senųjų sukrauta, jaunosios kartos gali būti iššvaistyta ir praliota. Kaip sena, ilga ir gražiai skambanti aštuonių amžių aristokratiška pavardė, kuri sunkia našta užgula ir ipareigoja ją dėvinti palikuoni, neteikdama beveik jokių privilegijų demokratiname režime, taip ir garbinga kalbinė praeitis verčia daugiau susirūpinti pačios kalbos kultūvamumu, jos pritaikymu moderniškiojo gyvenimo reikalavimams, užuot naudojus ją išimtinai vien kaip poviunkaus patriotiškumą paširdžių pasikutenimui. — Negalima ir nereikia neigti lietuvių kalbos senumo, kaip propagandinio ginklo kovoje dėl mūsų tautos prestižo — nors ir tai, dar labai abejotina, ar „lietuvių-geriausi krepšineliai Europoje“ nebus Amerikoje vertingesnis šūkis, negu „lietuvių kalbiseniausia pasaulyje“ — tačiau svarbu, kad

srityje. Bet nusikaltimas būtų iškalbėti sau, kad lietuvių kalba turi kažkokių mistiškų savybių, jos garsas ar sąskambius padarantių kažkodėl vertingesniais už kitų kalbų sąskambius, nerimta yra patiemis tikėti ir kitus įtikinti — o tai daroma kasdien — kad paplūdimis yra „vertingesnis“ žodis už *pliažą*.
 Dažnai, nurodinėjant lietuvių kalbos senumą, yra įprasta griebtis struktūrinio kalbos senumo argumentų: lietuvių kalba, girdi, turinti dviskaitą, kurios nežinanti nė viena kita Europos kalba, lietuvių kalboje — albė linskny ir nuosakų, lietuviškai trimis žodžiais galima es pasakyti tai, ką prancūzas galės išreikšti tik tai ilgiausiu sakiniu. — Tiesa, struktūrinio požiūriu, kalbas yra įprasta skirstyti į sintetines ir analitines, ir lietuvių kalba, kaip ir kitos arčiau indoeuropiečių prokalbės esančios kalbos, turi neabejotiną sintetinį pobūdį. Tačiau struktūrinis kalbos pobūdis nieko dar nesako apie ją vartojančios tautos kultūrinį lygį nėra nei pažangos nei regresio rodiklis: dvi Centralinės Afrikos negrų tautelės, gyvenančios viena greta kitos labai panašiai „primityvios“ kultūros lygyje; viena iš jų kalba labai „sintetinė“, „senesnė“ už lietuviškąją kalba, o antra — analitinėmis tendencijomis toli pralenkusi tokią, sakysim anglų kalbą. — Kai kurie mokslininkai, Cassirer, sakysim, mano, tiesa, kad dviskaita, pavyzdžiui, charakterizuoja labai primityvų žmonių dvasinio išsivystymo lygį, kuriame žmogaus protas dar nesugeba abstrakcijos keliu risti atskiras dalykus kokybes ir kurti sąvokas, o mistiniu, mums dažnai nebeįsarypajamu būdu jungia dažnai net heterogėnius dalykus į poras, trejukes ir tt. Taigi, kiekvienu atveju, dviskaita bus greičiau kuriozozas, „žingeidulys“, o ne koks nors pasididžiavimą kelias reiškinys, ir jos išnykimas niekam jokios žalos nepadarys.

Imant tikrai ribotą indoeuropiečių kalbų grupę, atrodo, kad šių kalbų evoliucijos procesas, arba bent to proceso viena iš ryškesnių tendencijų, yra sintetinės kalbos struktūros pakeitimas analitine. Charakteringiausias pavyzdžiu čia bus, tur būt, romanų kalbos. Atsikyrusios nuo lotynų kalbos, jos per trumpą, palyginti, laiką visiškai pamiršo daiktavardinę fleksiją, pakeisdamos ją grynai analitine priešlinknių — santykius reiškiančių įnagių sistema; per keletą amžių visiškai žlugo

patys propagandistas nebūtų aklas ir neįžiūrėtų kalbos senumo fakte kažkokią vertę an sich: kalba yra priemonė gyventi ir kurti, o ne tikslas.

Apie kalbos senumą galima spręsti arba iš jos žodyno, iš jį sudarančių žodžių šaknų išsilikimo, arba iš jos struktūrinio senumo. Faktas, kad kai kurios tautos, priklausančios tai pačiai kalbų grupei, kaip ir lietuvių kalba, dar prieš kokius trisdešimt amžių sugebėjo pasiekti aukšto civilizacijos lygio ir palikti rašytus savo kultūros paminklus, leido mokslininkams nustatyti tam tikrus tęstinumo ir giminystės ryšius, palyginti, ilgam istorijos periodui ir didelių kalbų šeimai. Tačiau, aišku, iš lietuvių pusės čia jokio nuopelno nebūta, greičiau net atvirksčiai: mūsų tautos pasyvumas, nuošalumas, nedalyvavimas tautų maišymosi ir judėjime, jeigu ir leido išlaikyti senas kalbos formas, greičiau gal iš neigiamos pusės nušviečia mūsų kultūrinį potencialą. Juokinga būtų įsivaizduoti anglą, kuris jautųsi nuskriaustas, kad jo tokia nauja kalba. O galų gale ir tasai gražus indoeuropiečių prokalbės pastatas, su geneologiniu medžiu, su kalbomis-motynomis ir kalbomis-vaikais, yra irgi tik atsitiktinum dalykas: tokioje, pavyzdžiui, labai gausioje indoeuropiečių kalbų grupėje, kurioje žodžių šaknys dažniausiai sudarytos onomatopejiniu arba skiemenų sudvigubimo principais, ne tik diachroninė, bet ir sinchroninė kalbų giminystė labai sunku, beveik neįmanoma nustatyti. Taigi: atsitiktinai, be savo nuopelno, tapę vienos rūšies mokslininkų susidomėjimo objektu, mes galime džiaugtis, kad mūsų kalbininkams tuo suteikiama — deja, labai dar mažai išnaudota — pirmenybė (kiek palyginamosios kalbotyros specialistų išsiauginom per dvidešimt penkerius metus?) lengviau pasiekti šioj mokslo

pagalba naujiesiems tūkstančiams tremtinių besitelkiant šioje laisvės šalyje ir išsijungiant į šį seno taip gražiai čia besireiškusių lietuvių darbą, ir lietuviškoji knyga iš naujo atgyja. Ji šiuo mūsų tėvynės žiaurios priešpaudos metu vėl tampa vienu svarbiausių veiksmių lietuvių ir lietuviškosios kultūros išlikimo darbe. Lietuviškųjų knygų lei-

dimas, o ypatingai jų platinimas Amerikoje iki šiol nebuvo centralizuotas, ir neretai pagėidaujama knyga buvo sunku gauti.

Siuos svarbiausius tikslus turint omenyje, Gabijos leidykla, pradėjusi darbą tremtyje 1947 m. Vokietijoje, pasiryžė lietuviškųjų knygų leidimą ir platinimą tęsti ir Amerikoje. Tikintis Amerikos lietuvių, jų organizacijų ir buv. tremtinių pritarimo, įsteigtas Lietuvių Spaudos Centras Amerikoje, kuris ne tik pats leis knygas, bet taip pat platins ir visas lietuviškas knygas bei kitus leidinius, išleistus įvairių leidyklų Amerikoje, Vokietijoje ir kitur. Užmegzti ryšiai su visais leidėjais, kurių leidinius Spaudos Centras sklebs spaudoje ir per betarpinį kontaktą su Amerikos lietuviams. Užsakykus Spaudos Centras išpildys paštu. Naujų leidinių sąrašai bus siuntinėjami visiems jų pageidaujantiems. Lietuvių Spaudos Centro Amerikoje adresas yra šis: **Gabija, 412 Bedford Ave., Brooklyn 11, N. Y.**

negaila pagyrimų jo meniškai pypkei, taip sunku būtų pritari ti josios turiniui, kurį sudarė visų esamų nemaloniausių pasaulyje smarvių alfabetinį sąrašą, kaip tat ir tinka kiekvienam išvietėms trešiamam augalui.

Tačiau jo ramus, šeimininis pasakojimas, pilnos akys šypsėnos išpirmo visus dūmų sukeltus nemalonumus. Svarutėlė restorano salė, briedžių ragai, vanagų iškamšos, terakotos plytelių žvilgėjimas, sniegbaltės staltiesės, išdrožinėtos švarcvaldinės kedės, gegutiniai laikrodžiai, pigūs aliniai ir medžiokiniai bei gražiai įremiti paveiklai, ramus padavėjų mandagumas (tai buvo jau DM laikai), kortininkų grupelės trumpi persimetimai pastabomis, kartkartėmis pajavairnomomis pypkinio juoko, jauki kambarinio pečiaus šilima, kuomet už langų gurgžda sniegas ir laužytom gatvelėm traukia ledinis vėjas, — visa tai paskutinį kartą stebint veikė mus sugraudenamai, ypač šią akimirką, kuomet girsnojamas vynas, dar neišvėstas atsiveikino įspūdziai ir nuo pečių nukritę pakavimosi rūpesčiai buvo perkėlę į Eliziejus laukus. Retrospektvyviai mus veikė dar ir Villingeno policininko paslaugumas, kuris, gatvėje paklaustas, kur čia galima pernaktuoti, pasteiravo, ar mes norime pirmos ar antros rūšies viešbučio, pats nuo savęs patardamas, kad prastesniuose yra daugiau kambarių, o po to pats asmeniškai mus atlydėjo į šią vietą, palinkėjęs gerai paislėti.

Šeimininkas pasakojo, kad Villingeno durniai (dar tik ką buvo praskambėję Fastneto žvangučiai) yra geriausi durniai visoje Švabijoje ir užgavėnių metu seniau čionai pribažiuodavę net daug žmonių iš užsienių; jis ir pats jaunystėje buvęs vienas iš puikiausių durnių, bet dabar į jo kaulus išimetęs

Copyright 1949 by Herbert Eisentraut, Tübingen

reumatizmas ir jau nebeagalės šokinėti per lazdą, girdi, atsidurniavau pakankamai savo amžiu, tegu dabar kvailioja jaunesni.

Amžinai darbštiems švabams nežinomoji Lygsvaros Ranka, pakišusi jiems užgavėnių gavaliskus siautejimus, tuo puikiai įrengė ventiliacijos prietaisus, kuriais išnešamas laukan švabų rmties ir neišbarstytos energijos šlakas. Bet ir čia vokiėtis pasilieka vokiečių: durniai ir tie veikia organizuotai, valdiškai, nes Narrensprungo metu eisenos priekyje žygiuoja patsai ponas burmistras, viso miestelio, šiuo atveju, durnių galva.

Palikom tylų ramų Svarcvaldo viešbutį ant rytojaus, kambariniam šuneliui amsimt ir pilkam katinui miaukiant, palikom dalį senos geros Europos ir įsimašėm į stoties skruzdėlyną, kur triukšmingai stumdėsi naujieji australai su ta pačia paskirties vieta — Rastatt.

Praslenka pažįstamos vietos, miškai, kur vasaros metu vykdomam rinkti mėlynųjų, kvapių žemuogių, grybų (kurios bevalgant, iš mūsų skaniai juokdavosi švabai), kur ožkų takais laipiodavom ir pilių griuvėsius, šimtamečių ažuolų šaknimis apglėbtus, vienuolnuose palikdavom dviraičius, prašydam atsigerti ledinio kalnų vandens.

Būdingieji Svarcvaldo kalnai su bedugnėmis ir staigiomis mums, banguotų kalvų ir ežerų žmonėms, yra sunkiai virškinami dėl savo kamuotumo, laužytų linijų ir, nors tai didingi vaizdai, veikė mus gąsdinamai. Mes pakeliui teikdavom pirmenybę Haslachto šlaitams, apsođintiams obuļu ir vyšnių sodais, palaimintais sodais, tačiau amks ir čia būtų ilgu gyventi, neturint kur akį paleisti atvirais horizontais, toli lekančiais valzdais. Išsikapsčius iš kalnų, staiga dingo žiema

staigmena, pareikšdama mus lydėsianti iki Villingeno (30 klm. į abu galu). Tai ji ir įvykdė, nusipirkusi bilietą, išsėdo į traukinį ir, liūdnei tylėdama prieš savo igimtą temperamentą, lydėjo mus iki Villingeno, kur, dar kartą ašarodami, išsiskyrėm galutinai, o gal, iki naujo pasimatymo, laikantis neplaningo gyvenimo dėsnio.

Iš šalotos, gurgždančios nakties įvirtome į tylų Svarcvaldo viešbučio priebutį, kur anapus užvaros stovėjo miegūstas plikas, su ilgais žilais ūsais savininkas, lėtai vesdamas pirštu per mūsų asmenybės dokumentus, pildė svečių registracijos lapelius, paspiaudydamas atšipusi cheminį pieštuką, ištardamas mus nepalyginamai smulkiau (dėl asmeninio smalsumo), negu karališkoji Australijos Commonwealth'o konsularinė misija, prieš priimdama mus ir savo valdinių bendruomenės kandidatus.

Šeimininkas buvo toks lėtas, kad net tingėjo reaguoti į vieno apygirčio svečio, mikroskopiško senuko, primenančio Hauffo pasakų miškinį nykštuką, glergiančias dainas ir tuščias kavalerines pastangas į taip pat nebe jaunas padavėjas, sudrumsčiant tuščio restorano šeštadieninę ramybę, nors ir kažkur, prazuvę erdvėje, keli kiljantai lošė kortomis.

Suguldė mažuosius keliautojus ir moteris, nusileidom vėl į restoraną išgerti atsiveikinatamojo vynu ketvirtį. Šeimininkas, atskratęs linksmuose Svarcvaldo kauku, dabar sėdėjęs prie kortininkų, priėjo prie mūsų pasišnekėti ir užsidedę savo porcelianinę pypkę su paveiklais, išraitytu dugneliu, apraizgyta granginėlėmis, grakščiais krapštikliais, pinigėliais, žvilgučiais, su šauniai lenktu cibuku, apipintu mezginiais. Kaip

Anglijos lietuvis teisme

Viena sekmadienį Scriven bendrabutyje gyvenę lietuviai vyrai, dirbę žemės ūkyje, pasikvietė savo bičiulių iš apylinkių, ir surengė Anglijoje gyvenančio lietuvių teismą.

Kadangi teisme buvo suminėti emigravusio lietuvių nusikaltimai, tariaus bus naudinga su teisme išskeltomis mintimis pasidalinti su platesniais lietuvių sluogsniais. —

Kaltinamasis aktas

Prokuroras savo kaltinamajame akte išskėlė visą eilę Anglijoje įsikūrusio lietuvių nusikaltimų. —

Lietuvis, Anglijoje įsikūręs, ne kartą pasiekė ekscentriškumo: čia jis iki šykštumo taupo pinigus, kad net užmiršta Vokietijoje pasilikusius sušalti, čia jis nepaprastai išlaidus, nesilaikydami santūrumo gėrime ir kartais pakeldami net triukšmą.

Gyvendamas tarp svetimųjų, jis užsidaręs savo kiauše ir visai izoliuojasi nuo kultūrinės lietuviškos veiklos. Neparodo reikiamo aktyvumo Lietuvių Sąjungoje, o kartais net nebūna tos vienintelės organizacijos nariu.

Lietuvis nusikalsta ir savo Tėvynei: kuria mišrias šeimas, pradeda pamiršti savo kalbą, sudarko ją anglicizmais, o jo vaikai pradeda visai pamiršti tėvų kalbą.

Nejaurus jis reprezentaciniams reikalams: mažai skaito laikraščius, neperka lietuviškų knygų, nesurengia platesnio masto kultūrinio pasirodymo (pvz., dainų šventės), ne kartą atstovauja Tėvynei tikrai blogai atžvilgiu, būdamas kurčias partizanų kovoms.

Lietuvis neprisideda prie savo Tėvynei laisvės kovos, neprisidedamas prie tautinės

propagandos nei svetima kalba leidžiamais leidiniais, nei prasmingais pasirodymais.

Tokiu būdu lietuvis esąs tikras dezertyras, pabėgęs iš aktyvios kovos lauko.

Liudininkų kalbos

Dalis liudininkų prisideda prie prokuroro kaltinimų. —

Anglijos lietuvis, neprisidedamas prie organizacinio gyvenimo, neprisideda ir prie kovos dėl Lietuvos laisvės. Jis greitai pasiduoda svetimoms įtakoms (mergaitės dažosi, vartoja anglišką išsireiškimus), pamiršta paprastą mandagumą net šokių salėje, apleidžia savo pareigas. Kai vyras savaitę apie 10 šil. praleidžia gėralams, vos 2 penus skiria spaudai. Kai kada lietuvis nenori net prisipažinti esąs lietuvis.

Kiti, tačiau, griaua prokuroro argumentus:

Sąjungoje esama nesveikos trinties, kas atbaido dalį lietuvių nuo aktyvaus darbo. Jei laikraštis būtų įdomus, nereiktų raginti jį prenumeruoti: kiekvienas jį gaudytų. Pačios gyvenimo sąlygos priverstus lietuvių plaukti pasroviui, tačiau jis vis dėlto nenuškęsta. Bendro pakrikimo nesą. Išgerti su saiku juk esą galima; kokių nors triukšmų jis nesukelia. Nors stovėdamas nuošaliai organizuotos veiklos, tačiau materialiai jis remia visus kilnius sumanymus.

Salių kalbos

Kaltintojai išskėlė šias lietuvių blogas savybes:

Jis sergąs didybės manija. Nenorįs skaitytis su autoritetais bei kito nuomone. Neap-

galvotais išsišokimais kenkia ir geram lietuviu vardui, ir organizaciniam darnumui.

Lietuvis mažai domisi sava spauda, naujomis knygomis. Kai 700.000 lietuvių jau ištremta į Sibirą, kai Lietuvoje likę didvyriškai kovoja prieš okupantą, Anglijos lietuvis užsideda savo kiauše ir tyli. Jis net vienybės nevertina.

Gynėjai iškelia mintį, jog lietuvis tremtinys nėra kaip reikiant suturmuotas, o tam ne jis pats kaltas. Kova turinti būti atsargi: negalima esą pirmose kovos linijose su fanfara išlaiduoti. Lietuvis ilgisi knygų, tik nesudaromos sąlygos prireina būdu jų gauti. Juk mes neturime bibliotekos ar skaityklės. Mišrių moterysčių yra, palyginti, nedaug; jų gi niekaip neįsveikinti.

Jeigu iš viršūnių būtų laiku reaguojama į kiekvieną nukrypimą, galima būtų išvengti daugelio blogybių. Dabar gi ir Sąjungos narių skaičius mažėjęs. Šiaip sugyvenimas tarp tremtinių esąs pakankamas.

Prokuroras, tačiau, išskėlęs, jog okupuota Lietuva esanti vieninga, o tremtiniai suskilę ar neorganizuoti, — prašo lietuvių nubausti.

Teismo sprendimas

Teisėjai, pasitarę bylos reikalu, paskelbė tokį sprendimą:

Teismas, išnagrinėjęs bylą išskeltą Anglijos lietuviui ir išklausięs liudininkus, rado:

1) Lietuvis pasitraukė iš savo Tėvynei arba protestuodamas prieš okupantą, arba su ginklu rankoje, arba prievarta ištremtas, dėl to jis negali būti pakaltintas, tik paskatintas vesti toliau kovą dėl Tėvynei laisvės, kuri įgalins jį grįžti į tėvų namus.

2) Kadangi susiorganizavę Britanijos lietuviai gali efektyviau kovoti dėl Tėvynei laisvės, Lietuvių Sąjunga yra palaikytina, vykdančią organizaciniame ir kasdieniame gyvenime lietuviškos vienybės ir sugyvenimo idėjas ir geru pavyzdžiu patraukiant ir tuos, kurie tuo tarpu stovi nuošaliai.

3) Moraliu atžvilgiu peiktinas kiekvienas lietuvis, kuris žemina lietuviu vardą, užmiršta Lietuvos reikalus ir pasiduoda bet kokioms silpnybėms.

4) Konstatuota, kad girtuokliavimas nėra masiniai išplitę Britanijos lietuvių tarpe. Tačiau, kadangi neblaivus būdamas jis kenkia geram lietuviu vardui ir savo gerbūviui, jis yra peiktinas už kiekvieną nesantūrumą toje srityje.

5) Atsimenant, kad kultūrinė veikla ir spauda yra mūsų tautinio gyvenimo variklis, Britanijos lietuvis pareigojamas dalyvauti lietuviškoje veikloje ir morališkai bei materialiai palaikyti savo spaudą.

6) Kadangi tremties gyvenime dėl įvairių priežasčių Britanijos lietuvis kai kur nerealizuoja tautinės vienybės, siūloma paskelbti vieni kitiems amnestiją ir, broliškai paspaudus rankas, ieškoti to, kas visus riša — vieningos kovos dėl Lietuvos laisvės.

J. Kuzmionis.

Naujas teisės mokslu daktaras

Kölnas. S. m. rugsėjo 21 d. Kölno universitete apgynė disertaciją „Antrųjų rūmų institucija modernioje valstybėje“ ir gavo daktaro laipsnį Z e n o n a s A š o k l i s. Naujasis teisės mokslu daktaras universitetą buvo baigęs Lietuvoje. Tremtyje atsitūdęs, be gausaus visuomeninio darbo, studijas gillimo minėtame Kölno universitete. J. D.

Amerikos lietuvių kultūriniam gyvenimui auganti

Pastaruoju metu ypatingai ryškiai pastebimas Amerikos lietuvių kultūrinio gyvenimo spurtas augimas ir išsišakojimas. Be abejo, kad prie to taip svarbaus lietuviškumo išlaikymo ir propagandos svetimųjų tarpe prisideda vis didėjanti iš Europos atvykstančių tremtinių masė. Tai paskatina kartu ir senuosius išsvius gyviau jungtis prie lietuviškų kultūrinių parengimų darbo.

Amerikos lietuvių spauda praneša, kad, be didžiosios lietuvių Dailės parodos New Yorke, ten pat ruošiamoje Tarptautinėje Moterų parodoje ruošiamas ir lietuvių moterų skyrius. Tas skyrius bus globojamas New Yorke Lietuvių Tarybos. Parodoje lietuviškos moterys pasireikš daugiausia savo meniškai pagamintais tautiniais audiniais. Skyriuje, be abejo, bus atstovaujamos ir kitos meno šakos.

Kaip praneša „Dirva“, gen. VI. Nagius per Lietuvių Tremtinių Draugiją Clevelande išskėlęs sumanymą Amerikoje steigti istorinį lietuvių muziejų, kuris turėtų likti Amerikos Lietuvių Tarybos globoje. Jo tikslas būtų surinkti, apsaugoti bei atitinkamai panaudoti propagandos reikalams lietuvių tautos ir ypatingai Amerikos lietuvių gyvenimo istorijai svarbius dokumentus bei kitus daiktus. Tam tikslui gen. Nagius yra pasiūlęs ir konkretų planą, kuriuo belieka tik sparčiau susirūpinti ir — įgyvendinti.

Iš spaudos pranešimų matosi taip pat, kad

ir tradiciniai buvusieji kultūriniai reiškiniai igauna vis ryškesnes ir skaidresnes lietuviškumo formas. Plečiasi lietuviškos radijo valandėlės ne tik geografine apimtimi, bet ir savo lietuvišku turiniu ir forma. Atsiradus iš Europos daugeliui buvusių įvairių tautinių ansamblių kolektyvų, tos valandėlės kupinos gražių lietuviškų dainų, išpildomų tai naujai sudarytų chorų, tai kvartetų bei solo dainų.

Taip, pvz., Clevelande susispietę dauguma čiurolioniečių jau aktyviai įsijungę į vietinį kultūrinį darbą. Nors jie dar neturi aiškesnių perspektyvų ansambliniam pasirodymui, kaip savo šviesiose dienose Europoje, tačiau jau ir čia skaidrėja kai kurios galimybės. Kai kurios amerikoniškos organizacijos jau yra parodžiusios susidomėjimo tuo ansambliu, ir yra perspektyvų, kad greitai laiku čiurolioniečiai galės pradėti vykdyti savo užsiūmimus, dėka t. v. International Institut susidomėjimo lietuviškais tautiniais šokiais.

Tenka pasidžiaugti, kad kai kurie iš nvykusių mūsų kultūrininkų ir literatų gauna galimybių dirbti savo pašaukimo srityse. Štai, Bern. Bradzjonis, rašoma, iš p. Lapienės glos išvyksta į Lawrence, kur jam pažadėtos vaikų laikraščio redaktoriaus pareigos. Gi prieš kurį laiką nuvykęs į JAV laureatas Faustas Kirša baigęs versti Jurgio Baltrušaičio poeziją „Lelija ir Pautuvas“.

— j. m. —

Paminklas J. Eidukevičiui

Ruetlingenas. Vis daugiau emigracijos bangose išstipstanti Ruetlingeno lietuvių kolonija š. m. rugsėjo 8 d. susirinko prie prieš 2 su puse metų mirusio tos kolonijos nario J. Eidukevičiaus kapo, kuklaus, bet skoningo paminklo pašventinimui. Apeigas atliko ir atitinkamą žodį tarė prof. kan. Yla.

*

A. a. Jonas Eidukevičius yra gimęs 1889 metais rugsėjo mėn. 15 d., Obelupiuose, dabartiniame Alvito valsčiuje, stambesniųjų ūkininkų šeimoje.

Velionis nebuvo iš tos žmonių eilės, kurie zenklina didelių visuomenininkų ar valstybininkų grupę, bet buvo toks Lietuvos ūkininkas, kuris žemės ūkiu gyvenime vaidino labai svarbų ir kraštui be galo naudingą vaidmenį. Jis ypatingai daug nusipelnė mokėdamas žemės ūkiu mokslo naujienas pritaikyti praktikoje. Ir praktikoje pritaikyti taip, kad būtų gauti didžiausi rezultatai. O tai jau savo rūšies menininko sugebėjimai, kuriais ne taip daug kas pasižymi.

Velionies rankose Obelupių ūkis buvo virtęs savotiška žemės ūkiu mokykla ne tik apylinkės ūkininkams, bet ir specialiai žemės ūkiu mokslus einančiam jaunimui. Čia praktikuoti žemės ūkiu Akademijos studentai, žemesniųjų žemės ūkiu mokyklų mokiniai, jaunesni ūkininkai, čia lankydavosi ekskursijos iš plačių Lietuvos apylinkių ir neretai užsienio. Pats velionis specialiu žemės ūkiu mokslu nebuvo ejęs. Anksčiau liks be tėvų, penkių brolių tarpe būdamas vyriausias, tegalėjo gauti tik trijų Marijampolės gimnazijos klasių mokslą. Bet laikraščiai ir knygos jo gyvenime vaidino labai didelį vaidmenį. Iš laikraščių ir knygų, sąmoningai

jas naudodamas, žemės ūkiu srityje išmoko greičiausiai nemažiau, negu išmokstama specialiose žemės ūkiu mokyklose. Reikia tikėti, kad nemažai jam padėjo ir nuolatinis lankymasis į Rytprūsius, o taip pat nuodugnus susipažinimas su Danijos ūkininkavimu.

Obelupiai nuo 1924 m. iki okupacijos visą laiką buvo 10 geriausių Lietuvos ūkių skalčiuje. Jų varpinių javų derliaus vidurkis sekė 31 dvigubai centnerį, tuo tarpu Lietuvos vidurkis buvo 12,5 centn. Pieno produkcija iš vienos karvės siekė 245 kg riebalų metams (vidurkis 90). Geriausia to ūkiu karvė Matilda, kurios vaizdas yra Dr. Šapokos knygoje „Lithuania“, metuose davė net 375 kg riebalų, atseit į dieną daugiau kaip po kg sviesto.

Iš šitiktinimo būdamas liaudininku srovės žmogus, Eidukevičius mielai draugavo ir su kitų pažįturų asmenimis, dažnai sakydams, kad tik diskusijoje galima užžiuoti tikrą tiesą. Jo santykiai su samdiniais, kurių turėjo po keliolika, buvo labai geri. Kumečiai pas jį išbūdavo po keliolika metų. (k)

Lietuviai 25 tautų parodoje

Rugpjūčio 15—16 d. d. Melbourne buvo atidaryta 25 tautų paroda, kurioje buvo skyrė turėjo ir lietuviai. Jame buvo išstatyta liaudies meno dirbinių. Skyrė tvarkė, nuo tiesioginio darbo atitrūkdamas, dal. A. Vaičaitis. Susidomėjimas lietuvių skrylium buvo nemažas. Ta proga buvo atspausdinta ir nemokamai platinama brošiūra apie Lietuvą. (AL)

Hobarto (Australijoje) fechtavimo klube du lietuviai moko 27 asmenis fechtavimo. (M. Past.)

ir, pavaziavę linksmais Badeno šlaitais, lygumomis su žilvičių kačiukais, pavasarinei saulei nedrąsiai kaitinant, išlipome Rastatto stotyje, kuriai, matyti, santarvininkai pagailėjo dar vienos bombos.

Vienas apskrus badenietis nešikas, prasi-dėjęs masinei užsieniečių emigracijai, nebepajėgdamas savo nuosavais pečiais nešioti lagaminų iš stoties į stovyklą (3 km.), investavo savo santuopas į liesą arkluką ir dabar jo darbštusis keturkojis padėjęs dirbo dieną ir naktį, tempdamas negyvus ir gyvus (vaikus) daiktus minėta kryptimi.

III. Sonderzug Rastatt - Neapel

Nors vietoj tikrųjų šio namo gyventojų dabar buvo įkurdinti emigrantai, tačiau čionai vyravo ta pati nuotaika, o, gal, dar beprotiškesnė. Kilometriniams koridoriais, senatvės sugrauztomis grindų lentomis lakstė vaikai, mėtydami ir, laimė, geležiniais virvais užtvėrtus langus sviedinius ir kietus daiktus, virsdami suaugusiems po kojomis, kuriois lanko prie žemės, betampant už save didesnius pundus, transokeaninius lagaminus. Moterys ir kuntapliniai vyrai nešiojo, lyg bitelės į avilį, šienikus, kareiviškas kaldras, stenėdami vilko sunkenybes laiptais aukštyn ir žemyn, o po to vėl iš pradžių, žūrint kaip įskaydavo mylimos žmonelės ar jų gerbiamos motinėš.

— Gluše nelaimingasis, kokį čia man šieniką atnešai, visą su ... žiūrėk, bato aule, kiti gavo su spyruoklėmis!

— Tu, kvaili, palikai namie kaktinį puoduką, kur dabar aš ir mano vaikai ...!

Iš koridoriųėjo didžiulės lyg vienuolynne skliautuotos nišos murzinom sienom, ku-

Didžiulė minia moterų, vyrų ir vaikų lyg per kunigo arba burmistro laidotuves paskui grabą ėjo lydėdami šį vežimą, iš po kurio matėsi tik arklio ausys, per išvartytą miestą.

Ir, atkėlus šlagbaumą, pagaliau buvom suleisti į ... bepročių ligoninę, kur dabar įrengta IRO emigracinė stovykla. Sienose dar ir dabar neišlipinėtoms geležinės grandys triukšmingiems pamišėliams nuraminti. Kazin, ar mes, kandidatai į Australiją su mažais vaikais ir seneliais tėvais, ir tikrai nebūsim patekę į tinkamiausius tai progai namus?

riose kabėjo kai kur dar neištrauktos geležinės grandys ir tose vietose, kur seniau džiūrgėjo retežiai, buvo nutrintas sienų tinkas. Pasieniais surikiuotos amžiausios rūdžių suėstos lovos, kurių kiekviena galėjo pasakoti daugiatiomius romanus. Čia mes turėjome laukti egzotinio traukinio ir paslaptį pranešimo iš mums nepasiekiamos vprresnybės, o tai reikė viena parą arba vieną mėnesį ir daugiau, tai reikė taip pat ir pranešimą vėl grįžti į savo gyventąsias vietas, pas vieną kartą jau taip jausmingai apvertkus šeimnininkus, ir tenai laukti dar pusmetį „dėl tonazo trūkumo“.

Šiose Rastatto beprotinio klaičnybės laukė kanadiečiai, argentiniečiai, amerikiečiai ir dabar — masiniai australų transportai, kurių plūdimo nestubadė nė vėlus vakaras, nė nakties tamsa. Net ir apskrusis badenietis vežikas, šeniai jau amortizavęs arkluką pirkimo išlaidas, netebiekė savo paslaugų ir, padavęs keturkojų avizų, nuėjo gultį, o naktiniai keleiviai, it kupranugariai,

tempė daiktus iš stoties per nežinomą miestelį, paskui beprotinio laiptais. Iki pirmųjų gaidžių koridoriuje buvo girdėti sveikinimo šauksmai:

— Biberachas!
— Ravensburgas pagaliau!

Bepročių cėlėse, kur buvo susigrūdę po 30 ir daugiau moterų, vyrų ir vaikų, vyko margas gyvenimo spektaklis, destis, kokia tauta kur turėjo lemiama persvara. Vienoje nišoje, kur gyveno temperamentingosios tautos, pro praviras į koridorių duris sklido toks triukšmas, kokio, tur būt, net ir šie specialūs namai nebuvo girdėję. Armonikoms, balalaimoms ir net būgnams skambant vyko šokiai, vokaliniai parengimai, dulkės nebe-galėjo tilpti ne tik salėje, bet ir kilometrais matuojamajame koridoriuje. Tai buvo vėlus vidurnaktis, tačiau lovose iškišę apnuogintas rankas, mūsdamos kojomis taktą į lovugalius, pritardamos spiegančiais balsais draskėsi motinos, kurių ėia pat imigė maži vaikučiai, matyti, buvo papratę prie savo gimdytojų liksmoms nuotaikos, nes jie, net ir būgnui trenkus, nepabusdavo iš miego. Susikabinę šokių poros dėl erdvės stobos vis atsimušdavo į gulinčiųjų kojas, iškištas pro lovugalius. Ant dėžinių stalų, kas sėdėdamas ant lagamino, kas pritūpęs ant žemės, bandė laimę kortose, sprendami ginčytinus klausimus sparnuotais žodžiais ir energingais veiksmais. Susėdę ant lovų abiejų lyčių jaunuoliai poromis labai nesudėtingomis priemonėmis bandė išspręsti painias seksualines problemas. I tą JTO stiliaus Sodomą ir Gomorą jokia valdžia, jokia priežiūra nesikišo, kaip pat ir pritiko mūsų liberalams globėjams.

Visa laimė, kad temperamentingųjų tautų

atstovai, du mėnesius namie laukę pranešimo išvažiuoti, viską jau buvo pardavę ir pragėrę ir dabar, su tuščiais lagaminėliais, prašinėjo užsirykti. Priešingu atveju, Badeno beprotiniais būtų buvęs liudininkas tokių spektaklių, kokių jaisi nebuvo išgyvenęs nuo pat savo įsisteigimo dienos.

Prieblandoms, prieš uždegsiant elektrai, šiaurės tautų cėlėse, susėdę ant šiaudinių šienikų, moterys dūdavo, o vyrai audė fantastiškiausius svajonių kilmus, atsiūlėdami juos rožinėmis gijomis. Vienas pradedęs smuikininkas buvo absoliutiškai tikras, kad Australijos vyriausybė, pamačiusi jo gabumus, atleis jį nuo darbo kontrakto arba mažiausiai neleis jam sugadinti pirštų; jis tuojau įstojąs groti į Melbourne operos orkestrą, o blogiausiu atveju pasitenkinsis radiofono solistu. Į restoraną groti nieku būdu, net ir bado atveju, neišsąs, nes džazo negalys pakęsti. Vokietijoje sudaktarėjusi jauna ponija važiuojanti tik ta sąlyga, jei gausianti tenai bent asistentės tarnybą (ji dabar plaua Sidnėjaus ligoninėje grindis, — užbėgant įvykiams už akių tebinie čia leista pranešti!), nes jina iš viso gyvenime nedirbusi rankų darbo, kaip ir jos tėvai ir seneliai. Ji tuojau nušluostysianti nosis atsiliku-siems australų medikams. Girdi, ką reiškia australų medicina, palyginus su Tūbingeno klinika! Vienas filosofijos daktarėlis, privirtęs po pietų ant garunkšteto šieniko, pasakoja savo skeptiškiems draugams, girdi, jog skelbiamomis teorijomis taip susidomėjęs kažkoks Heidelbergo studentas, kad būtinai plauksias jam iš paskos į Ameriką vien tik tam, kad Harvardo universitete galėtų klausyti jo paskaitų, nors iškeliaująs filosofas, kaip ir tūkstančiai kitų intelek-

tuųjų, turės metų metus stovėti prie fabriko staklių ir sukinėti vieną bei tą patį sraigtelį iki Carli Capliniškos filmos pamišimo. Kokia laki pasidaro vaizduotė žmogaus, kuris kelerius metus buvo atplėtas nuo gyvenimo tikrovės, — lyg tas augalas ištrauktas už šaknų iš žemės maitinujolės, išmestas pakelėn, ir, prieš nuvystant staiga ypatingai skaisčiais žiedais pražyždėdamas!

Lyg pasijuokdamas iš šių iliuzijų trapumo cėlės kampe susirietęs kiauvas dienas čirpina atsistygavusią mandoliną jaunais, gražus vengras, iki muštynių įkryjęs visiems savo nemokšišku.

Pabuvus tokioj tiršto atmosferoj porą dienų, IRO raštininkai paskelbė registracijos aliarmą. Tai buvo ne toks jau paprastas reikalas: virš 1000 žmonių praleisti per devy-nius staliukus, kuriuos apėjus jau turėsime prancūzų okupacinės valdžios pasus, tur būt, tam, kad Australijos konsulas turėtų vietos kur užmušti įvažiavimo visas, nes mūsų tautiniai pasai jau seniai diplomatinė biržoj nebuvo kotiruojami. Prie kiekvieno staliuko sėdėjo pulkas raštininkų, ir mums tereikėjo padėti savo rankos parašą ant begalės popierių, kurių nė vieno nespėjom net perskaityti, ir per devynis staliukus mes galėjom dešimt kartų pasirašyti sutinką, kad mums auštant pakartų arba savanoriškai iš-vežtų į Sibirą. Tai buvo pasirašinėjimas, nes per penkias minutes jau išeidavai, geriau sakant, buvai išstumiamas iš raštinės, nesinas tiktai viena numeruota kortele, kurią turėsime nešioti prisisėję prie atlapo kilpos — pagal instrukcijas, „visiems matomoje vietoje“. Išdavė ne tiktai korteles, bet ir joms pririšti virvutes.

(B. d.)

Per 14 mėnesių iš Svedijos į Kanadą

Ir Svedijoje atsidūrusius pabėgėlius vargina tie patys rūpesčiai. Ir juos gąsdina tie patys pavojai, ir jie tenori kiek galint greičiau susirasti saugesnę prieglaudą. Tačiau jų emigracija iš Svedijos niekas nesirūpina. Jiems patiems tenka savo jėgomis pasirūpinti laivelius, susidaryti maisto atsargas, patiems tenka ir per Atlantą irti.

Kokios tos kelionės vargingos ir pavojingos, ryškiai nušviečia Kanados „Nepriklausomojoje Lietuvoje“ tilpęs vieno lietuviu laiškas, kurio santrauką pateikiame ir savo skaitytojams.

Laiško autorius B. Blažys pasakoja: „Svedijoje išgyvenau trejus su puse metų. Per tą laiką dirbau durpių, miško ir tekstilės pramonėje. Gyvenimas Svedijoje nėra blogas. Bloga tik tai, kad Svedija pataikauja Stalinui.

1948 m. liepos 6 d. žvejojau laiveliu „Volo“ (25 t) mes, 26 latviai ir 11 lietuvių, išplaukėme Kanadon. Dėl nesąžiningų organizatorių (ėmė po 1.000 kronų, t. y. apie 230 dol. nuo asmens) laivelis nebuvo gerai sutvarkytas, nebuvo gerų motoristų ir jo gedimų teko kelionę Airijoje nutraukti. Airijoje kartu su dviem draugais radau 200 t jachtą (112 pėdų ilgio), kuri stovėjo be darbo. Susitarėm su šeimininku, kad važiuosim Svedijon ir ten pailsim apie 100 keliaujų pervežti Kanadon.

Gruodžio 26 d. iš Dublino išplaukėme Svedijos link. Kelionės pradžia nebuvo laiminga, nes prasidėjo audra, ir turėjome plaukti į Liverpoolio uostą. Ten pra-

dėjome taisyti mažus sužalojimus ir iš naujo ruošti kelionėn.

1940 m. kovo 5 d. 17 val. vėl startavom. Buvo sniego pūga. Nutarimo nelaužėme. Išvykome. Kovo 8 d. pūtė smarkus vėjas, ir vienas iš mūsų 6 vyrų susirgo jūros liga. Vakare jau slautė stipri audra. Ji mūs labai vargino, bet mūsų nuotaika buvo gera, nes plaukėme po 13 mylių per valandą. Kovo 9 d. 2 val. ryto pats šeimininkas pakeitė nuvargusį vairininką. Jis pakeitė kursą, norėdamas priartėti prie kranto ir pasislėpti nuo vėjo. Deja, priartėjome prie kranto perarti ir 3.30 val. patekome ant sekuloms. Teko gėbėtis — pasiekti krantą, esantį už 150 metrų.

Pinigai ir daug turto žuvo prie West Scotland Three salos. Vėliau anglų valdžia mus, gražino į Dubliną. Pradėjau darba pas žvejus ir dirbau iki rugpjūčio mėnesio.

Tada gavau žinią, kad Airiją su 250 pabėgėlių iš Svedijos pasiekė laisvas „Sarabande“. Man viza jau anksčiau buvo pažadėta Kanados pasiuntinybėje Dubline, tad didelių sunkumų jau nebebuvo.“

Australija virškina

Australijos imigr. min. Calwelis specialiu atsisaukimu kreipėsi į Australijos visuomenę, kviesdamas australus imigrantų nevardinti „baltais“, „išvietintais asmenimis“ ar DP. Jis siūlė juos vadinti „naujaisiais australiais“, „naujakuriais“ ar „ateiviais“. Ta pačia proga jis apeliavo į visuomenę, kad ji bendradarbiautų su imigracijos departamentu greitesnei naujų atvykėlių asimiliacijai.“ (AL)

Woodsides pereinamojoje stovykloje (prie Adelaidės) atidaryta pradžios mokykla imigrantų vaikams. Mokykloje mokosi apie 200 vaikų. Vietinės spaudos teigimu, mokykloje bus pirmoje eilėje kreipiamas dėmesys į australizaciją. Ten pat veikia ir vaikų darželis. (AL)

Adelaidės radiofonai nuolat kviečia lietuvius menininkus koncertuoti per radiją. Jau kelis kartus koncertavo smuikininkas Pr. Matiuksas, o pastaruoju metu kviečiamas ir solistas Paulius Rūtenis. Pirmojo koncerto metu jis padainavo dvi itališkas ir tris lietuviškas liaudies dainas. (AL)

Nelengvos Ivano dienos ir Vokietijoje

(MŪSŲ KORESPONDENTO BERLYNE)

ir sportas, kurio didžiausią dalį užima lengvoji atletika, kūno mankšta ir kautyinių iš arti technika. Instruktijos ir politinis paruošimas apie 3 val.

Per dieną laisvalaikio suteikiama ne daugiau kaip viena valanda. Vakarus kareiviai praleidžia „bendrai“: kino seansai, paskaitos, dainos. Maisto, pagal kaloringumą, slėpiniams pakaktų, bet toli gražu jo mažai 16 val. sunkiai dirbančiam vyrui. Per dieną duodama apie 600-800 g duonos, 50 g cukraus ir 30 g riebalų. Barščiai bulvienė — pietums; bet daugiausia įprasta maista visai diena išduoti ryte. Mėsos dienai numatoma 100 g, viešiška neduoda. Didensiu švenčių progomis kai kur duodama pieno ir „bulkos“.

Visai kitaip atrodo karininkų aprūpinimas maistu. Gana pažymėti, kad majoras gauna per mėnesį 16 kg kiaulienos, o vedė dvigubai. Visa armija maitinama iš vokiečių ūkių.

Pirmais okupacijos metais kareiviams rūkalų nestigdavo, degtinės gaudavo irgi kasdien. Šiandien dviem savaitėm duodama 80 papirosų, 3 pok. machorkos plius retkarčiais „butika“. Muilo mėnesiui — 2 mažyčiai gabalukai, bet jo dažnai stinga.

Dėsnis „kas nedirba, tas ir nevalgo“ taip išsakinyje, jog neretai atsitinka, kad kareiviai atsisako šerti arklus, kuriais nebuvo dirbama. Labai vaizdžiai rusų savotišką primityvišką galvojimą vaizduoja vienas atsitikimas. Vienam prie Oderio ūkyje kažkam įstrigo mintis priklydusį šunį pavadinoti „Hitleriu“. Nuo tos dienos, nors rusai patys tą vardą davė, pradėjo šunį plūsti „fasistų kiaule“, spardyti, gulti ir nedavė esti. Jau beveik į stipeną pavirtus, „Hitlerio“ praverdė pakeitė „Vanija“, ir tą dieną prasidėjo šuns gyvenimas: jį glostė ir nebesigalėjo geresnio kashno.

Kas skiriama kario „laisvalaikui“

Kario laisvalaikui kareivinėse įrengti „klubai“ beveik visiškai be baldų, tačiau neretai yra biljardas, visur radijo imtuvas, iš kurio sklinda Maskvos programa, kad net garsiaikalbis plyšta. Daug lošiama šachmatais.

Kariams skirtose bibliotekose 60% knygų yra politinio turinio, 20% — karinio, 10% — pedagoginio ir likusios 10% — grožinio. Šalia „Partijos istorijos“, „Stalinio konstitucijos“, pilna Stalino „Apie didįjį tėvynės karą“, „Leninismo klausimai“ ir marksizmo klasikai. Politinių knygų skaitymas yra priverstas; kas skaitytojų sąrašė atsilieka, parsėjamas. Mėgiama skaityti karinio turinio literatūra. Iš specialiosios labiausiai domiamasi radijo technika. Patsdame leidžiamas armijai skirtas laikraštis skaitomas reguliariai, jo iš kareivinių išnešti neleidžiama. Maskvos periodika mažiau pasisekimo turi.

Kareiviams, nors ir laisvalaikis, iš kareivinių išnešti neleidžiama. Gatvėse sutinkami kareiviai priklauso komendantūrų daliniams, kurie naudojami privilegijuotų gyvenimui. Puskarininkai taip pat negali išnešti, bet jie išleidžiami, tai išistomis kuopomis, ir iš komandos niekas neturi teisės pasišalinti. 80-90% iš kareivinių niekuomet neišeina.

Kareiviams draudžiama lankyti vokiečių restoranus ar pasilinksminimo vietas. Jei okupacijos pradžioje kariams buvo leidžiama iš susisiekimo priemonių mėtyti vokiečius keleivius, kuo jie labai plačiai naudojosi, tai šandien daugelį miestų kareiviams visiškai uždrausta naudotis vokiečių susiekimo priemonėmis; kad su tuo nebūtų prasielkiama — stropiai rūpinasi karo milicija ir MVD.

Higiiena

Pagal gana patikimus, neoficialiai surinktus duomenis, 1948 m. lapkričio mėn. 18% tarybų armijos karių sirgo lytinėm ligom. Šio nepaprastai aukšto lytinųjų ligų nuosimčio priežastim yra nuo balandžio iki spalio mėn. vykstą manevrai, kurių metu kontrolė praktiškai neįmanoma. Armijoje profilaktika nežinoma. Kas susirgo — į ligoninę! Ligoninėse gydytojų skaičius pakankamas, bet trūksta vaistų, Penicilinas gaunamas mažais kiekiais, ir ligoniai gydomi salvarsanu arba arseniku bei bismutu. Toks gydymas užsitęsia gerą pusmetį. Pirmą kartą Wassermanno

Svečiuose pas Zelandiečius

SVARU IR TVARKINGA — NAMAS KIEKVIENAI JAUNAVEDŽIŲ PORAI — YRA IR ZVIRBLIŲ.

Sekmadienį buvau svečiuose pas savo bendradarbį zelandietį tokį pat liejyklos darbininką, kaip ir aš. Seimininkas atėjo mane pasitikti net iki stovyklos. Nusivedęs pas save, visų pirma aprodė savo namą. Jis medinis, nedidelis, bet patogus. Prie namelio daržas. Jame auga kopūstai, morkos, raudoni burokėliai ir kitokios daržovės. Daržo pakraščiais citrinų medžiai, pilni vaisių. Vieni vaisiai jau nunokę, kiti žali, treti tik ką užsižeme. Pasirodo, kad c' nos vaisius neša visus metus. Naujoje Zelandijoje auga ir apelsinai, bet jie kaž kodėl negardūs, labai stora žievė. Po to įsivedė į namą. Supažindino su beveik pusmetriu už mane aukštesne žmona ir dviem 9 metų vaikais-dvynukais. Po to aprodė visus kambarius. Svečių kambarys, miegamasis, vaikų, valgomas kartu ir virtuvė, vonios kambariukas ir dar vienas išnuomojamas kambarys. Visur labai švaru ir tvarkinga. Krosnių nėra, tik

valgomajame yra židynys. Valgis verdamas elektra.

Tuoju pasodino prie stalo. Gėrėme arbatą su pyragėliais ir torteliais. Mano šeimininkų šeima yra katalikai, todėl prieš valgi garsiai sukalbėjo maldele.

Namą jie gavo iš vyriausybės, kai apsi-vedė. Pasirodo, kad N.Zelandijoje kiekviena jaunavedžių pora gauna namą, už kurį moka nuomą. Mano šeimininkai moka 1 svarą 1 šilingą savaitei. Remontus savo lėšomis daro vyriausybė. Po arbatėlės „tea time“ ėjome pasivaikščioti į kalnus. Man rodė medžiū, krūmus, paukščius ir sakė jų vardus. Zelandijoje yra tokie pat žvirbliai ir varnėnai. Iš medžių mačiau tik kaž ką panašaus į pušį. Visi kiti — Lietuvoje nematyti.

Aišku, aš vos tik švėbeldžiuoju angliškai, tačiau šiaip taip ženkly pagalba susižinojau. Bloga, kad čia daugumas žmonių kalba tarmiškai, juos, ir angliškai mokėdamas, sunkiai suprasi.

Grįžę valgėme vakarienę, teisingiau pasakius, pietus. Sriuba, kiaušiniene su lašiniukais, kompoto ir vėl gėrėme arbatos su pyragėliais. Sriuba ir kiti patiekalai visai be druskos. Jos ir kitų prieskonių kiekvienas įsidėda pagal savo skonį. Alkoholinių gėrimų namuose nelaiiko. Kas nori gerti eina į barus. Po valgio parodė man savo pašto ženklų rinkinį. Radau ir lietuviškų pašto ženklų.

Bendrai gyvenimas Zelandijoje gana malonus. Klimatas švelnus, Dabar (rugšėjo m.) prasideda pavasaris. Saulutė jau gerokai kaitina. Tik gaila, nėra laiko eiti į paplūdy- mį.

Lietuviai gražiai užsirekomendavo

TORONTO PARODOS ATGARSIAI

LIEUVIO 17 Nr. Trumpai buvome pranešę, kad didžiojoje Kanados tautinėje parodoje Toronte buvo įrengtas ir lietuvių skyrius. Šiomis dienomis gautame „Nepriklausomos Lietuvos“ 37 nr. rašoma apie šios parodos pasiekimą:

„Lietuvių skyrius buvo gulte apgultas. Čia foto korespondental nuolat fotografavo, prašydami mūsų būdinčias ir dirbančias mergaites (parodoje, kaip minėjome, dalyvavo dvi Montrealio Dailės Akademijos studentės — A. Mažkaitė ir M. Dze-tavekaitė — kurios, atsigabenusios stakles, demonstravo, kaip audžiami tautiniai drabužiai) papozuoti, įvairūs menininkai kopijavosi mūsų marginius, laikraštiniškai vis klausinėjo žinių apie Lietuvą, daugelis norėjo mūsų dirbinius įsigyti ar užsisakyti. Kitos moterys čia pat parodoje prašė, kad pamokytų jas austi.

Pro mūsų skyrių praeinantieji lietuviai visi užkalbindavo, buvo ir tokių, kurie su asaromis akyse džiaugdavosi, pamatę stambiom raidėm išrašytą Lietuvos vardą. Ir senieji Kanados lietuviai, ir JAV imigrantai, nors jie ketelę žodžių mokėdami lietuviškai, stengdavosi mūsiškes prašne-kinti. Susidarė įspūdis, kad paroda buvo viena iš gražiausių progų lietuviams suar-tėti ir seniau nedirstantiems dabar prisipažinti lietuviams.“

Didelį susidomėjimą lietuvių skyriumi rodė jau minėti spaudos ir radiofonų atstovai. Laikraščiai nuolat talpino parodos aprašymus, paliustruotus nuotraukomis. Čia Toronto radiofonas rugšėjo 2 d. su-venge paskaitą apie Lietuvą, kurioje buvo papasakota apie Lietuvos kraštą, kalbą, papročius, dalį ir lietuvių skyrių Toronte parodoje. Paskaitą skaitė kanadietė — radiofono bendradarbė.

Sporto žinios

KAI KUO JAU GALIMA IR PASIDZIAUGTI

Smarkiai pavėlavusioje užjūr'o lietuvių spaudoje randame žinių apie Kanados, D. Britanijos, Australijos, Brazilijos ir kt. kraštų lietuvių sportinį gyvenimą. Tos žinios dar vis „liesokos“, bet kartu ir padrašinancios. Stai Mūsų Pastogėje skaitome, kad prieš pusmetį atvykęs į Australiją mūsų sporto darbuotojas L. Baltrūnas jau registruoja visus Australijoje gyvenančius lietuvius sportininkus, rengia įvairius sportinius pasirodymus, kurie Australijos spaudoje randa gvyvą ir teigiama atgarsį, kombinuoja sudaryti krepšinio komandą iš ten gyvenančių mūsų tautiečių. Kaip žinome, L. Baltrūnas yra Vyr. FASK-to sporto bei fizinio auklėjimo reikalams Australijoje įgaliotinis. Anglijoje taip pat nemiegama. Jau liepos mėnesį įsisteigė Anglijoje gyvenančių sportininkų „D. Britanijos Lietuvių Sporto Sąjo“, kaip Didž. Britanijos Lietuvių Sąjungos sek-cija. Sporto Sąjos pirmininku išrinktas G. Glatkauskas. Visi jau esame gerdeje apie Anglijos lietuvių krepšinio komandos „Kovo“ sėkmingus pasirodymus. Taip pat ir iš Brazilijos ir kitų kraštų pasiekia mus džiuginančios žinios sportininkų apie veiklą. Gra-žiai šiai visai muzikai akomponuoja Kanados Hamiltono miesto lietuvių sporto klubo „Kovo“ surengtas muzikos ir poezijos kon-certas, kuriame dalyvavo mūsų operos so-listai — M. Viličiauskaitė ir P. Kovells ir jaunieji poetai — V. Peckas ir B. Rukša. Ir štai, dar kartą pasitvirtina mūsų juo-

monė, kad kai kur lietuvių sporto klubai bus vietinio lietuvių kultūrinio gyvenimo „spiri-tus movens“.

R. V.

K. ASTRAVO LAIMEJIMAI KANADOJE

Tremtyje pasižymėjęs ilgesnių nuotolių bėgikas K. Astravas, šiuo metu gyvenąs Kanadoje, treniruojasi pačių ilgujų distancijų bėgime. Paskutiniu laiku jis dalyvavo visoje eilėje varžybų.

Rugšėjo 3 d., Toronto parodos metu, K. Astravas dalyvavo 10 mylių (16080 m) bėgime, varždamasis su 36 bėgikais iš Kanados ir JAV. Čia jis atbėgo šeštoju. Laikas — 1 val. 02:15,0 min.

Rugšėjo 5 d. Tonawanda (JAV) įvykusiame „cross city“ (8000 m) bėgime, 56 konkurentų tarpe, laimėjo 4 vietą, nuotolį sukores per 28:15,0 min. Begimą trukdė aršus priešinis vėjas.

Tenka pažymėti, kad K. Astravas rimtai ruošiasi Maratono bėgimui (42196 m). Treniruotėje šį nuotolį yra prabėgęs per 3 val. 5 min. Tai yra pirmas mūsų lengvaatletikas, kuris šį bėgimą pradeda kultivuoti. Linkė-tina jam pastatyti šioje distancijoje ir pir-mąjį Lietuvos rekordą. Taip pat tremtyje 20.000 m yra prabėgęs per 1 val. 12:30,0 min.

Spalio 13 d. K. Astravas yra pakviestas dalyvauti Bufalo (JAV) įvykstančiame 32 km „cross'e“.

Artimoje ateityje K. Astravas rengiasi iš-vykti studijuoti į Londoną, kur žada savo pamėgtosios šakos ir toliau neužmesti.

PRANEŠIMAI

MŪSŲ BICILIAMS

- Antrojo pasaulinio karo įvykiai išskleidė mūsų idėjinis bicilius visuose žemės kraštuose. Paskutinių metų emigracija iš Vakarų Europos dar labiau šį išlaikymą padidino. Adresai nuolat keičiasi ir dabar sunku reikalingus žmones susirasti. Iki grį-šime į laisvają Lietuvą, kada ji bus išva-duota iš rusiškai-bolševikinės prispaudos, norėtume palaikyti tarpusavio ryšius.

Todėl prašome visus mūsų bicilius, gyvenančius Pietų ir Šiaurės Amerikoje, Di-džiojoje Britanijoje, Australijoje, Vakarų Euro-poje ir kitur, neatidėliojant pranešti savo tikslus adresus Dr. Kazliū Griniui, 7201 So. May Street, Chicago, Ill., U. S. A. 1949. 10. 2. d.

Dr. Kazys Grinius
Dr. Juozas Gudauskas Adv. Jonas Kutra
Adv. Liudas Šmulskyst Inž. Aleks. Tornau.

IESKOJIMAI

Stefanija Klimaitė (Klimas) ieško savo se-serų Stasės, Veronikos, Elzbietos ir brolio Vlodo, paskutiniu laiku gyvenusių Kazlisk-ių km., Zelvos vls., Ukmergės apskr. Zinantieji apie juos prašomi pranešti šiuo adresu: Stefanija Klimaitė, 873 Cambridge str., Cambridge, Mass., USA.

Juozapas Janeliūnas ieško savo brolio Mykolo Janeliūno, kilusio iš Šiaulių apskr., Kuršėnų valsč. Užkūrėnų km. Zinantieji apie jį prašomi pranešti Juozapui Janeliūnui, 729 Cambridge st., Cambridge, Mass., USA.

Mrs. Teresė Stepan (Stepanavičiūtė), gvy. 1802 Clinton Str., Linden, N. J., USA, ieško Juozo Čepulio, kilusio iš Perlojos mst., tiks-lu atskiviesti į Ameriką.

Beržanskis Jonas, gvy. 17145 Justine Street, Detroit 12, Mich., USA, ieško Barsteikos Stasio, gyvenusio Tūbingene.

Kova už „geležinės uždangos“

Kad ir kaip besistengtų, Sovietai negali užgnaužti kietos ir ryžingos kovos, kurią jų pavergtuose kraštuose veda partizanai prieš bolševikinius okupantus. Daug jaudinančių tos kovos epizodų saugumo sumetimais lieka ir liks paslapyje ir tik menka dalis tepasiekia viešumą. Šią pastarąją dalį papildo ir čia pateikiamas straipsnis, išverstas iš amerikiečių kariuomenės laikraščio „Stars & Stripes“.

Nuo Arktikos vandenyno iki mėlynos Viduržemio jūros jau 5 metai vyksta kova dėl laisvės. Prasmunkančios pro „Geležinę uždangą“ žinios rodo vis dar ryžtingai tebevykstantį antikomunistinį pasipriešinimą, nežūrint pasyviųjų didžiųjų demokratijų laikysenos... Si pagrindinė kova reiškiasi dviem būdais: arba aktyviai partizaninė kova prieš raudonusius pavergtus arba tyliu pasiruošimu ateičiai... Beveik pusė milijono partizanų kovoja ar yra pasirengę kovai pasieniuose sovietų okupuotose kraštuose; (Suomijoje), Baltijos valstybėse, Lenkijoje, Čekoslovakijoje ir Balkanų kraštuose. Jie yra kietai kovotojai. Jie žino, kaip išvengti NKVD policijos, kaip nuleisti traukinį nuo bėgių, kaip tinkamu laiku sunaikinti policijos patrulius... Jiems Stalinas yra sekantis priešas, kurs pagaliau irgi susilauks Hitlerio likimo... Kaip stiprus yra rezistencinis judėjimas atskiruose kraštuose?

Suomijoje, kuri yra dar iš dalies laisva, yra susiorganizavę antikomunistinis sąjūdis, apimasis apie 40.000 vyrų. Kol kas jie veikia tik pasyviai, bet jie yra pasirengę atėjus kovos valandai veikti. Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje — tose trijose pasaulio beveik užmirštos valstybėse — vis dar tebekovoja apie 50.000 partizanų.

Lenkijoje pagrindis turi apie 60.000 kovotojų. Jie daugelį kartų yra netgi užpuolę slaptosios policijos UB būstines ir išlaisvinę suimtuosius. UB netgi suorganizavo specialų „Provokacijos departamentą“, kurio tikslas ruošti spąstus antikomunistiniams kovotojams. Šiam „departamentui“ vadovavo Maskvoj paruoštas pulkininkas Konar (vėliau atvykęs į USA, kaip Lenkijos karinis atstovas...), Jo vietą užėmė majoras Rožanski.

Ukrainoje — šiam Sovietų Sąjungos aruode — veikia apie 200.000 partizanų. U. P. A. (Ukrainos išlaisvinimo armija) ypač stipriai veikė 1946 metais. Tada sovietų traukiniai nebegalėjo Ukrainoje saugiai judėti. Tarp Kijevo — Berdichivo ir Kijevo — Kovelio buvo netgi sustabdytas keleivinių traukinių susisiekimas. U. P. A. labiausiai veikia Karpatų kalnuose, Volynijos miškuose ir Pripetės balose. To judėjimo svarbą parodo 1947 metų gegužės 12 d. sudarytas sovietų ir jų satelitų — Lenkijos ir Čekijos — susitarimas bendrai kovoti prieš Ukrainos partizanų.

U. P. A. aukomis yra jau tapę daugelis diktatūros šulų; vokiečių SS generolas Victor Lutze, nukautas 1943 metais; sovietų maršalas Vatutin — 1944 metais; Lenkijos gynybos ministeris generolas Karol Swierczewski, kuris buvo kartu su 20 kitų karininkų partizanų nukautas 1947 m. kovo mėn.

Čekoslovakijoje „Sakalų“ organizacija su 600.000 karių sudaro antikomunistinio judėjimo branduolį. Vienok Čekijoje šis judėjimas reiškiasi kol kas tik pasyviai: padėjimu norintiems pabėgti, pagrindinio laikraščio leidimu ir ruošimusi ateičiai...

Atviras žodis

Lietuviški komitetai ir spauda

„Lietuvio“ skaitytojas p. B. D., supranta, kaip sumetimais nenorėdamas nurodyti savo stovyklos, mums rašo:

... Po to, kai paskelbėte, jog esat priversti laikraštį leisti tik kartą savaitėje, kad galėtumėte ilgiau išsilaikyti, susigraudino ir mūsų stovyklos komitetas. Seniau ne vienas jo narys laikraščio nesiprenumeruodavo, dabar jau užsisakė vienas (sekretorius - kasininkas). „Negalėtume pasakyti, kad jie anksčiau nebūtų laikraščio skaitę: jie pasiimdavo po 1 egz. kiekvieno naujo Nr. iš komiteto palatpos išrengto kiosko, dieną kita palatkydavo pas save ir po to labai tvarkingai, beveik nesuglamžytą ir nesuautuotą gražindavo. Dabar, matyt, Jūsų sugraudintas komitetas nutarė kioskininkui duoti ramybę...“

Mielasis p. B. D.! Be Jūsų stovyklos komiteto, kuri iš neskaitančiųjų išbraukiame, Vokietijoje yra dar dvi stovyklos, kurių vadovybė lietuvišką laikraštį neskaito. Trys komitetai laikraštį ne tik skaitė, bet ir platino, tačiau išplatinę... neatsiskaitė.

Dėmesio medicinos personalui

Visi medicinos personalo asmenys, kurie specialybės patvirtinimo reikalu buvo IRO medicinos skyriaus tikrinti pastarųjų 18 mėnesių būvyje, o vėliau pakeitę adresus, prašomi pranešti naujus adresus, nurodant pavardę, tautybę, profesiją, buv. ir dabartinį adresus IRO medicinos skyriui (IRO Medical Screening Board, Manteuffel Kaserne, Bad Kissingen).

Žinios reikalingos registruojant kandidatus emigracijos schemoms. Taip pat prašomi visi kandidatai, kurie yra tikrinti prieš 1949 m. rugpjūčio mėnesį ir iki šiol negavę pažymėjimų, kreiptis aukščiausiai nurodytu adresu, nes daugelis pažymėjimų grįžo atgal su pašto pastaba: „Dabartinis adresas nežinomas“. (IRO)

Vengrijoje rezistencinis pogrindis turi apie 55.000 karių. Jam ypač padeda katalikų eklezija, kurios įtakos komunistai vis dar negali nuslopinti.

Bulgarijoje, Jugoslavijoje ir Rumunijoje pagrindinio kovotojų skaičius siekia apie 25.000 kiekviename krašte.

Jugoslavijoje partizanai kovoja prieš stalininį ir titinį komunizmą. Jiems vadovauja generolas „Žarko“, buvęs sušaudytojo generolo Michailovičiaus kovos draugas. Jugoslavijoje partizanai yra susiorganizavę į tris armijas: serbų, sudaromą pulk. Andrej. Šios kovotojų armijos, veikiančios pagal gen. Mihailovičiaus planą, laikosi visų pogrindžio kovos bei saugumo taisyklių. Jų kovos grupės apima 7 narius; 5 grupės sudaro kovos kuopą ir 3 kuopos sudaro batalioną. 3 batalionai su štabu sudaro brigadą. Tiesioginė kova, agentų bei tautos išdavikų naikinimas, sabotažas — yra jų kovos būdai.

Apie rezistencinį veikimą Rumunijoje nėra daug žinoma, bet pvz. prieš kurį laiką iš Rumunijos diktatorės Annos Paukerienės seifo buvo išvogti svarbūs dokumentai. Areštams ir papirkimais komunistinė policija bandė susekti

Tiesioginė DP emigracija iš Belgijos

Paskutiniame savo Nr. „Latvija“ rašo, jog Belgijoje gyvenančių latvių komitetui, veikiant per Latvijos pasiuntinį Zarinį, pasisekė iškovoti tai, kad artimiausiu metu ir iš Belgijos būtų vykdoma DP emigracija, kaip ji šiuo metu vyksta iš Vokietijos. Jau veikianti Australijos imigracijos misija, kaip ji šiuo metu vyksta iš Vokietijos. Jau veikianti Australijos imigracijos misija, tuo tarpu įsikūrusi D. Britanijos pasiuntinybėje (48, Rue Joseph II, Bruxelles). Ten pat gaunama smulkesnių informacijų bei įteikiama emigraciniai pareiškimai Australijon.

Pasvečitina paminklinė lenta

Augsburgas. Š. m. spalį 9 d. Hochfeldo parapijos bažnyčioje buvo iškilmingai pašventinta paminklinė lenta, kurią vietos lietuviai įmūrėjo savo gyvenimui Hochfeldo priminti. Lentos įmūrėjimo aktą, be kitų, pasirašė ir Augsburgio miesto burmistras Dr. phil. Müller. Lentą pašventino liet. parapijos klebonas kun. Juozevičius. Norima atnaujinti ir medinį paminklinį kryžių. Šiam reikalui reikalinga 700—800 DM. Jau įsteigtas kryžiaus fondas. Tikimasi, kad šį reikalą parems ir iš Augsburgio emigravusieji lietuviai.

Studentų vargai

Freiburgas. Šiomis dienomis daugumas DP studentų gavo iš universiteto oficialius pranešimus, kad, jei jie norės toliau studijuoti, tai turės patys už mokslą mokėti, nes prancūzų okupacinės valdžios kuratoriaus universitete, kap. Lacant, atsiųstame sąrašo jų pavardžių nešą. Prieš kelis mėnesius į Freiburgą iš IRO centro prancūzų zonoje (Neuenburge) buvo atvykusi tula Miss Keel, su prancūzų palydove, kurios padarė studentų skryningą. Po to buvo kalbama, kad ateity už mokslą universitete bus mokama tik praktiškųjų specialybių studentams: medikams, miškininkams, chemikams ir t. p. Dėl nepalankių gyvenimo ir studijų sąlygų dalis studentų išemigravo. Aukščiausiai minėtame sąrašo didesnę pusę sudaro kaip tik išemigravę, o čia likę ir jį neišėina. Todėl liet. studentų vald. pirm. stud. Bern. Petkūnas ir kitų tautybių stud. atstovai padarė žygius, kad likusiems, daugiausia baigiantis studijas, asmenims, būtų apmokėta už mokslą universitete išemigravusių sąskaiton. Prancūzų karinės valdžios atstovas, kaip visuomet palankiai ir tą klausimą atsiliepė ir žadėjo tarpininkauti IRO įstaigose. Lietuvių studentų Freiburgio beliko tik 11 ir keli laiko valstybinius egzaminus. Nors jie turi garantijas ir JAV bet savo kelionę dėl studijų baigimo kuriam laikui atidėjo.

Vega.

Nenuleidžiam rankų

Fallingbostelis. Anglų zonoje prie garsiųjų Lüneburgo miškų, yra nedidelis Fallingbostelio miestelis, kuriame yra didelė pereinamoji stovykla. Pro ją kas mėnesį praeina keli tūkstančiai DP — Australijos, Kanados, Brazilijos link.

Stovykla yra gražiai išpuošta. Gatvės ir aikštės kiekvieną dieną nuvalomos, visi blokai papuošti darželiais. Stovykloje yra apie 60 bloku, IRO neseniai gražiausiai papuošė darželį premijavo 50 DM suma. Premiją laimėjo lietuvis Morkūnas.

Šioje stovykloje dabar yra apie 300 lietuvių, kurių nemažas skaičius čia dirba įvairius darbus. Gyventojų skaičius dažnai keičiasi. Stovykloje yra sudarytas LTB Komitetas, kurio pirmininkas yra p. Staškevičius. Būdamas įtakingas asmuo IRO bei DPACCS įstaigose, jis daug padeda lietuviams emigrantams.

Jau kuris laikas kaip p. Staškevičiaus ir kun. Danieliaus rūpesčiu stovyklon atvykdavo svečių ir skaitydavo įvairiausių pasakaitų: „Politinių organizacijų reikšmė mūsų gyvenime“, „Mūsų uždaviniai tau-

pėdsakus, bet nieko nepesė. Yra tik žinoma, kad tai rezistencinės organizacijos darbas...“

Bulgarijoje, netoli Sofijos, 1949 metų pradžioje buvo išsprogdintas ginklų fabrikinas, tas sprogdymas sovietams sustabdė to fabriko lengvųjų ginklų gamybą istisimams 6 mėnesiams. Šios akcijos planas buvo paruoštas Prahoje. Reikalingas benzinas buvo išgautas iš sovietų autovežiminių parko, dinamitas išrūpintas neva plento statybai. Pasinaudodami greitosis pagalbos mašinomis, partizanai įvažiavo į fabriko rajoną ir, sukėlė neva bandomąjį aliarmą, sąmyšio metu išsprogdino pastatus. Po to jiems visiems pavyko sėkmingai pabėgti.

Kitas svarbus sabotažo aktas buvo prieš kurį laiką įvykdytas Lenkijoje. Sovietų prekinis traukinys, vežęs vokiečių sprausminių lėktuvų motorus bei mašinas, pakely buvo lenkų partizanų išsprogdintas. Jie, sužinoję šio traukinio pravažiavimo laiką, padėjo minas; traukiniui nuėjus nuo bėgių, mašinos dar buvo užsitikrinant specialiai kujais visai sunaikintos. Visoje toje akcijoje dalyvavo daugiau kaip šimtas vyrų, kurie tuo ar kitu būdu padėjo įvykdyti šį žygi.

Daugelis smulkesnio pobūdžio partizanų kovos išdavų lieka dėl vienu ar kitu priežasčių nežinoma, vienok kiekvienas rezistencijos narys, savo veikloje kasdien susiduria su mirties pavojumi. Tipinga yra vieno estų žvejo istorija. Šis žvejis, padėjęs daugeliui pabėgti nuo komunistų teroro, turėjo pergabenti į Švediją vieną žymų raudonosios armijos karininką — bėglį. Vienok NKVD jį įtardama padarė krata, bet nieko nerado (karininkas buvo pasislėpęs medžio drevėje) — primušė žvejį ir pasišalino. Atgavęs sąmonę ir pamatęs, kad sovietai palikę prie jo tik vieną sargybinių, žvejis tinkamu momentu užmetė ant sargybinių tinklą ir, jam ten išpajiniojus, pėliu jį nudūrė. Po to jis kartu su sovietų bėgliau laimingai pasiekė Švediją.

Rezistencinė kova verda ir mažutėje kalnuotoje Albanijoje. Apie 10.000 vyrų kovoja kalnuose, nes jie yra dažnai užmienuojami. Nepernesiausiai Tiranoje, Albanijos sostinėje, pogrindžio kovotojai padėjo miną viename teatre, kur komunistai rinkdavosi savo pasitarimams. Bomba sprogo nustatytu laiku, susirinkimo metu. Yra aišku, kad daugelis buvo užmušta ar sužeista. Komunistai, nenorėdami to parodyti, laukė iki sutemstam ir tik tada nugabeno savo sužeistuosius į ligoninę...

Nuo Baltijos iki Adrijos miškuose, pelkėse, kalnuose, kaimuose ir miestuose slapstosi ir kovoja tūkstančiai drašių vyrų ir net moterų. Juos be paliovos persekioja žiauri sovietų NKVD, kurios moto yra: „Geriau sumiti 10 nekaltų, nei leisti vienam kaltam pabėgti“. Ši žiauri kova vis dar vyksta. Daugumai jų jau kito kelio ir nėra: jie turi kovoti arba... žūti, nes sovietai nežino pasigalėjimo. Todėl kova tęsiasi... Daugelis tų drašių vyrų žus, bet daugelis dar sulauks tos valandos, kada visuotinio ir paskutinio kovos bus su-naikintas didžiausias pasaulio tironas — bolševizmas.

Emigracija smarkiai mažina DP skaičių

Neseniai amerikiečių zonos stovyklose dar būdavo priskaičiuojama apie pusmilijonis DP. Dalis, nors ir nedidelė, gyveno už stovyklų ribų, išsikūrę privačiai. Vėlesniais laikais privačiai gyvenančių skaičius žymiai sumažėjo — tai dėl emigracijos, tai dėl IRO vedamos politikos trenitinams sukoncestruoti į stovyklas. Taigi, kada dabar sužinome, jog tos zonos stovyklose š. m. rugsėjo 1 d. buvo rekordiškas mažas DP skaičius — vos 149.100 asm., galima įsivaizduoti, kad su nedideliu skirtumu apie tokį skaičių iš viso DP begyvena amerikiečių zonoje.

Prancūzų zonoje iš viso nėra buvo didesnio trenitinių skaičiaus, dabar gi tas pats dėl smarkios emigracijos yra žymiai sumažėjęs. Taigi toji zona šiuo metu besudaro tuo mažesnę procentą bendrame DP pasiskirstyme Vokietijoje. Apie britų zoną tuo tarpu paskutinių duomenų neturime, bet juos tikimės netrukus gauti.

„Religijos reikšmė žmonijai“, „Keletas minčių apie krikščionišką valstybę“, „Ar Australija yra tinkamas kraštas gyventi“ ir tt. Ruošiami koncertai, pobūviai — atsiveikimams su išvykstančiais ir užėjusiu, palinkint jiems laimingos kelionės, gero gyvenimo ir prašant niekad nepamiršti savo tėvynės — Lietuvos.

K. Aš.

IRO plečia repatriacijos programą

Reutlingenas. IRO centro pietiniame Württemberge atstovas, ragindamas emigruoti, pareiškė, jog IRO savo repatriacinę programą praplėtė ta prasme, kad ateityje repatriuoti bus galima ne tik iš savo kilmės krašto, bet ir iš tas šalis, kur gyventa prieš prasidedant karui. Taip pav. visi iki 1939 m. rugsėjo 3 d. pastoviai gyvenę Prancūzijoje DP, gali grįžti ir Prancūzija. Tas naujas potvarkis praktiškoms reikšmės turės tik rusų ir lenkų DP, anksčiau gyvenusiems Prancūzijoje ir kituose Vakarų Europos kraštuose.

Lietuviai

Nr. 24/25

1949. X. 14.

Kas nepadaryta

Kiekvienam maloniau būti giriamam, negu peikiamam: pagyrimas nuotaiką keičia, peikimas — ją gadinia. Tad mes daugiausia ir mėgstame kalbėti ir spaudoje rašyti apie tai, kas malonu, kas mūsų nuotaiką keičia. Prisiminkime nepriklausomoje Lietuvoje ir tremtyje įvairias sukaktis ir minėjimus ir išitinksim, kad taip iš tikrųjų esama. Per tautines šventes ir įvairias sukaktis buvo giriamas ir didžiuojamas (dažnai perdėti) pasiektais laimėjimais. Taip nepriklausomoje Lietuvoje daug nuveikta, didelė pažanga padaryta, ir to niekas, objektyviai vertindamas, negali neigti. Tačiau, ar viskas padaryta, kas buvo galima ir privalejo būti padaryta? Tai klausimas, kuriam greičiau būtų galima rasti neigiamas, negu teigiamas atsakymas.

Zvelgdami kritiškai ir savo dvidešimties nepriklausomo gyvenimo metų, turime, ranką ant širdies padėję, atvirai prisipažinti, kad daug buvo nepadaryta, kas reikėjo ir buvo galima padaryti. Galima būtų parašyti didžiulę studiją apie tai, kas nepadaryta ir, reikia manyti, kad ateity ne viena tokia studija ir bus parašyta. Aš čia tuo tarpu neišsikačiuosiu, kas buvo nepadaryta, nes laikraščio rėmuose tati padaryti neįmanoma. Aš tik noriu savo teigimą pailiustruoti keliais būdingesniais pavyzdžiais.

Tautos galia ne jos medžiaginėse gėrybėse, kurios gali būti sunaikintos (bolševikų okupacija ir karas tati įrodė), bet jos kultūroje. Betgi nepriklausomoje Lietuvoje daugiau dėmesio buvo kreipiama į ūkinę, negu kultūrinę pažangą. Valstybinių mastu kultūriniai reikalai daugiausia rūpintasi tiek, kiek tai buvo reikalinga reprezentacijai. Teisybė, turėjome apšvietusią įvairių kultūrinių institucijų, bet jos daugiausia buvo skiriamos praktikos reikalui, paruošti specialistams, o ne mokslui ir kūrybai. Švietimo dėmesys buvo priugdyta pakankamai, bet kūrėjai ir mokslo žmonės neturėjo sąlygų plačiau pasireikšti didesniais savo veikalais.

Kiekviena proga mes girdavomės (ir dabar giriamės) savo tautos garsia praetimi. Ir tautos himnas mus ragina semtis stiprybės iš praeities. Bet gi per dvidešimt metų nepasirūpinta, kad būtų parašyta plati ir išsami keletos tomų Lietuvos istorija. A. Šapokos redaguota Lietuvos istorija daugiau skiriama mokyklos reikalui. Šis apsilėdimasis juoba nepateisinamas, kad turime darbščių, kruopščių ir tam darbu gerai pasiruošusių istorikų.

Arba štai vėl kitas būdingas pavyzdys: nepriklausomoje Lietuvoje 22 kartus minėjome Vasario 16 d. nepriklausomybės šventę. Jos iškilimams ir puotoms lėšų nesigailėta, tačiau nepasirūpinta paruošti ir išleisti veikalą, vaizduojantį nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymą. 1928 m. minint nepriklausomybės dešimtmetį ir 1938 m. dvidešimtmėį išleisti straipsnių rinkiniai yra informacinio ir propagandinio pobūdžio. Kad reikalingas veikalas apie Lietuvos nepriklausomybės atstatymą, manau, niekas to neneigys. Kodėl toks veikalas nebuvo išleistas, klausimas, ir kuri šiandien gali būti įvairiai atsakoma.

Grįždami prie ketverių metų tremties gyvenimo, taip pat galima išsikačiuoti visą litaniją nepadarytų darbų, kurie betgi būtina reikėjo padaryti. Aš čia paliesiu vieną iš jautresnių ir aktualiausių klausimų, būtent, emigracija. Jau 1945 m., vasarą aišku buvo, kad jei ilgesnį laiką negalėsime grįžti, turėsime emigruoti. Stovyklinis gyvenimas tik laikinai prieglauda, o pastovėjus vadovaujančių veiksmų buvo išspręstas emigracija. Iškilus emigracijos klausimui, jis vadovaujančių upeiksmū buvo išspręstas vienu sakiniu — emigruoti kompaktine mase į aukštos kultūros kraštus. Toks klausimo sprendimas buvo nerealaus, nes kaip ir kur emigruoti, ne nuo mūsų pareina. Kai išryškėjo kraštai, ir kuriuos galima emigruoti, būtina reikėjo trenitinams apie juos išleisti informacinės literatūros. Apie Anliją ir Argentiną buvo išleistas brošiūrėlės, o apie kitus kraštus ne to. Apie emigruojamus kraštus informuoti pradėjo išvykusieji per laiškus ir spaudą. Bet ši informacija netikslai ir prieštaraujanti, turime, rodos, ir institucijai emigraciniam reikalams, kuri informacinę literatūrą privalejo pasirūpinti ir geografų bei kitokių specialistų, kurie galėjo jos paruošti. Trenitiniai informacinę literatūrą apie emigruojamus kraštus būtų išpirkę ir jos išleidimas būtų išsimokėjęs.

LTB suvažiavimuose daug buvo kalbama apie emigracijos vadovą, bet kalbos kalbomis ir liko, o emigracijos vadovo taip ir nesulaukėme. Kodėl jis buvo neišleistas, vienas Dievas težino.

Mūsų spaudoje daug buvo kelta darytųjų darbų, bet jie nebuvo vykdomi. Kodėl? Ar jie nereikalingi, ar neįvykdomi? Ir reikalingi ir įvykdomi, bet jie neįvykdyti daugiausia dėl to, kad nebuvo organizacijos, kuri jų vykdymu rūpintųsi.

Šiandien tuos dalykus kelti aiškėn ne tam, kad norėčiau ką kaltinti, bet tam, kad savo veiklą vertintume kritiškiau. Malonu pasidžiaugti tuo, kas padaryta, tačiau nereikia pamiršti ir to, kas nepadaryta. Didžiuojamės eiliniiais darbais ir žygių, kurių pėdsakai dingsta tą pat dieną, o iš akių išleidžiame darbus, kuriais turėtume įprasinti savo tremtį. Jei rimtai dirbame, nevengkime kritikos ir jei ji teisinga, su ja sutikime, o neslėpkime ir neteisinkime savo klaidų. Jei priešinai darysime, būsim panašūs ir žaidžiančius vaikus.

A. MERKELIS.

buvo rekordinis mėnuo (apytikriais duomenimis, rugsėjo mėn. emigravo viso 32.000 DP), vis dėlto idomu pasiekti, kaip pasiskirsto paskiromis tautybėmis amerikiečių zonoje emigrantai rugpjūčio mėn. Jame viso emigravo 16.735 DP. Pirmąją vietą skaičiumi užėmė žydai — 6.389. Po jų sekė ukrainiečiai (kiek per 3.000) ir lenkai (apie 3.000). Latviai su 2.200 emigrantais atsistojo IV-je vietoje. Lietuvių iškeliavo 1.300 ir estų 500.

Nelengvos Ivano...

(Atkelta iš 5 psl.)
zertyrų. Nakties metu vykdomas kaimuose kratos, keleivinių traukiniuose medžioklės ryškiai kaiba, jog šie, spėliojamieji skaičiai ne kiek neperdėti.

Kariai mato rusų zonos gyvenimą, turi progą jį palyginti su Vakarų gyvenimu, pravažiuodami pro prekėmis prikimštus vaku sektorių krautuvį langus. Jie dažnai susiduria ir su JAV, britų ar prancūzų kareiviais. Nors armijos vadovybė stengiasi juos įtikinti, kad pilnos vak. sektorių krautuvės yra tik buržuazijos triukas mulinti, nors demonstruojant filmus, aiškinama, kad New Yorke išbadėję darbininkai puola po traukiniais, nors kiekviena proga pabrėžiama, kad jie turėję garbės išvaduoti visus slavų kilmės kraštus (net ir „slaviškasis“ Berlynas pagaliau grįžo į rusų rankas!), tačiau žymi karių dalis jau nekimba ant tos meškerės. Vienas Vakarų pareigūnas, labai gerai pažįstą rusus, tvirtina, kad jau pirmąją karą dieną išbėgiotų 25% Vokietijoje esančių rusų kareivių.

Jei, vykdamai per rusų zoną, akyliau pastebėsimė sutinkamus rusų kareivius, pamatysime, koki jausmai iš jų akių kalba, kada jie šnairom varsto sutinkamus keleivius. Sunku laukti, kad karo atveju jie stvertųsi ginti tuos žmones, kuriais jie nek tiek nepasitiki. Ne be reikalo, vos tik sutem, jie užžiebčia visas turimas lemputes ir nušviečia visą kelią — priekyje ir užpakalyje.